

2023

Handicappolitisk Redegørelse

Henvendelse om publikationen kan ske til:
Social-, Bolig- og Ældreministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Tlf. 33 92 93 00

Elektronisk Publikation:
ISBN: 978-87-7601-430-8

Publikationen kan hentes på
Social-, Bolig- og Ældreministeriets
hjemmeside:
www.sm.dk

Om redegørelsen

Handicappolitisk Redegørelse 2023 er den fjerde redegørelse, som er udarbejdet af Ministeriernes Handicapudvalg. I 2014 blev det besluttet, at opgaven med at udforme handicappolitiske redegørelser skulle overgå fra Folketingets Ombudsmand til Ministeriernes Handicapudvalg med Social-, Bolig- og Ældreministeriet i spidsen i kraft af ministeriets handicapkoordinerende rolle.

Redegørelsen tager afsæt i regeringens arbejde med at fremme ligebehandling af mennesker med handicap. Nærværende redegørelse redegør for årene 2021 og 2022. I lighed med Handicappolitisk Redegørelse 2016, 2018 og 2021 er redegørelsen disponeret efter de samme overordnede fokusområder, som afspejler handicapkonventionens målsætninger og principper. Redegørelsen indeholder dermed alene initiativer, som relaterer sig til disse fokusområder, og er således ikke et udtømmende katalog over alle handicappolitiske indsatser på de forskellige sektorområder.

Redegørelsen er udarbejdet i regi af Ministeriernes Handicapudvalg, som er et tværministerielt udvalg med Social-, Bolig- og Ældreministeriet som formand. Udvalgets overordnede formål er at medvirke til at skabe en sammenhængende handicappolitisk indsats i overensstemmelse med regeringens mål og visioner. Herunder indgår at skabe sammenhæng i regeringens initiativer, men også at være et forum for håndtering af tværgående udfordringer, videndeling, netværksskabelse og sparring om aktuelle handicappolitiske forhold, herunder den fortsatte implementering af FN's handicapkonvention.

Redegørelsen er udarbejdet med bidrag fra og i samarbejde mellem en lang række ministerier, som alle har arbejdet for at fremme handicappolitiske målsætninger om et inkluderende samfund og lige muligheder for alle.

Redegørelsen er bygget op om ni centrale fokusområder. I disse kan man læse om tankerne bag hvert af de overordnede fokusområder samt om udvalgte centrale initiativer i de enkelte ministerier, som er igangsat for at understøtte arbejdet med det pågældende fokusområde. For hvert fokusområde præsenteres mål og centrale initiativer på de enkelte områder.

Indhold

Om redegørelsen	3
1. Indledning	6
2. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination	8
Forbud mod forskelsbehandling	9
Flyt holdninger og bekæmp fordomme	10
Særlige hensyn til studerende med handicap	10
Rapport om vilkårene for studerende på videregående uddannelse med funktionsnedsættelser	11
Hadforbrydelser mod personer med handicap	11
3. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet	13
Implementering og evaluering af reglerne om magtanvendelse	14
Indsatser om forebyggelse af magtanvendelse	14
Tilgængelighedskrav for produkter og tjenester	15
Ekstra ledsagelse for mennesker med handicap i botilbud	16
Videreførelse af den voldsforebyggende indsats	16
Udvidelse af kredsen af stemmeberettigede	17
4. Fysisk og digital tilgængelighed	18
Fysisk tilgængelighed	18
Digital tilgængelighed	20
5. Lige adgang til uddannelse	24
Kvalitetsudvikling på dagtilbud- og grundskoleområdet	25
Kvalitetsudvikling i ungdomsuddannelserne	31
Øvrige initiativer på uddannelsesområdet	33
6. Flere i arbejde	37
Styrkelse af beskæftigelsen for mennesker med handicap	38
Kvalificeret arbejdskraft og social inklusion	41
Udbredelse af 'Social støtte i overgang til og fastholdelse i job'	42
Retur til et aktivt arbejdsliv – rehabiliteringsinitiativ for veteraner	42
Vejledning vedrørende ordblindhed	43
7. Fremme af sundhed	44
Fokus på sundhed	44
8. Mødet med det offentlige system	54
Specialeplanlægning	54
Forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med handicap	55
Danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for kommunale klagesager	56
Retssikkerhedsinitiativer på handicapområdet	56

Retssikkerhedsenhed og tilhørende uafhængigt rådgivende organ.....	58
Bedre koordination i indsatserne for børn og unge med handicap	59
Taskforce på handicapområdet.....	59
Voksenudredningsmetoden version 2.0 (VUM 2.0).....	60
Socialtilsyn	61
Bedre koordinering og formidling på hjælpemiddelområdet.....	61
Unge med autisme og overgangen til et selvstændigt voksenliv	62
9. Viden og dataindsamling	64
Socialpolitisk Redegørelse	65
Evalueringen af det specialiserede socialområde	65
Personer med Handicap – Hverdagsliv og levevilkår.....	66
Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM).....	66
De nationale statistikker om handicapkompenserende indsatser og ydelser til børn og voksne på socialområdet	67
Vejledende, faglige forløbsbeskrivelser.....	68
Initiativer vedr. ADHD	69
Statistik for individhenførbare udgifter	70
Nye opgørelser af foranstaltningsdomme.....	70
10. Internationalt samarbejde	71
Fokus på rettigheder for personer med handicap i EU-samarbejdet	72
Nyt samarbejde om handicapområdet i Nordisk Ministerråd	72
Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi	73
Finansiering til indsatser med mennesker med handicap under udviklingsbistanden	73
Kvinder og piger med handicap i humanitære kriser.....	74
Danmarks deltagelse og afgivelse af forpligtigelser ved Global Disability Summit 2022.....	74

1. Indledning

Dansk handicappolitik skal være med til at understøtte en samfundsudvikling, hvor børn, unge og voksne med handicap har samme ansvar for eget liv som alle andre samfundsborgere og muligheder for at udnytte deres potentialer på lige fod med alle andre. Det langsigtede mål er at skabe et inkluderende og mangfoldigt samfundsfællesskab baseret på respekt for forskellighed, og hvor der støttes op om den enkeltes ressourcer og muligheder. Men det er også målet at skabe et samfund, hvor ansvar og muligheder balancerer, og hvor alle har mulighed for at deltage i og bidrage til fællesskabet.

Denne redegørelse er et vigtigt element i arbejdet med at nå dette mål. Redegørelsen er med til at fastholde et fokus på området, der kan føre til vigtige og nødvendige diskussioner og ikke mindst sikre, at arbejdet med inklusion og ligebehandling af mennesker med handicap hele tiden udvikles og forbedres.

En vigtig ramme for arbejdet er FN's Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap. Konventionen skal fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed.

Handicapkonventionen indeholder et princip om progressiv implementering af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og kan betragtes som et dynamisk redskab, der bidrager til at sikre en fortsat udvikling af området med henblik på fuld opnåelse af de rettigheder, der er fastsat i konventionen inden for de rammer, som samfundsudviklingen og samfundøkonomien sætter.

Konventionen trådte i kraft i Danmark den 23. august 2009.

Redegørelsen er disponeret efter ni centrale fokusområder, som er udvalgt med afsæt i de bærende principper i FN's handicapkonvention:

- 1) Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination
- 2) Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet
- 3) Fysisk og digital tilgængelighed
- 4) Lige adgang til uddannelse
- 5) Flere i arbejde
- 6) Fokus på sundhed
- 7) Mødet med det offentlige system
- 8) Viden og dataindsamling
- 9) Internationalt samarbejde

Hvert fokusområde indledes med et kort resumé af de for fokusområdet vigtigste relevante artikler i FN's handicapkonvention. Derefter præsenteres mål og centrale initiativer på de enkelte områder.

Den 23. og 24. september 2014 blev Danmark for første gang eksamineret af FN's handicapkomité. Eksaminationen skete som opfølgning på Danmarks første landerapport (2011) og efterfølgende skriftlig besvarelse af de såkaldte "list of issues" i juni 2014. Eksaminationen resulterede i komitéens "Concluding Observations" (anbefalinger) til, hvordan Danmark kan styrke implementeringen af FN's handicapkonvention. De modtagne anbefalinger indeholder ros, men også 30 anbefalinger til hvordan Danmark fremover kan styrke implementeringen. På baggrund af anbefalingerne udarbejdede det daværende Social- og Ældreministerium i foråret 2020 Danmarks rapport til FN's Handicapkomite forud for den kommende eksamination, der for nuværende er udsat på ubestemt tid som følge af coronapandemien. Både anbefalingerne og rapporten er offentliggjort på Social-, Bolig- og Ældreministeriets hjemmeside.

2. Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 5: Lighed og ikke-diskrimination og artikel 8: Bevidstgørelse.

Det følger af artikel 5, at deltagerstaterne anerkender, at alle er lige for loven, og at personer med handicap skal sikres lige og effektiv retlig beskyttelse imod diskrimination af enhver grund. Derfor skal deltagerstaterne tage alle passende skridt til at sikre, at der tilvejebringes rimelig tilpasning.

Det følger af artikel 8, at deltagerstaterne forpligter sig til at vedtage umiddelbare effektive og passende foranstaltninger til at øge bevidstheden i samfundet om personer med handicap, at bekæmpe stereotyper, fordomme m.v. og at fremme bevidstheden om evner hos og bidrag fra personer med handicap. Foranstaltningerne kan bl.a. omfatte effektive offentlige bevidstgørende kampagner og fremme - på alle niveauer i uddannelsessystemet - af en holdning af respekt i forhold til de rettigheder, der tilkommer personer med handicap.

Der er fra centralt hold løbende fokus på at modvirke diskrimination samt beskytte og fremme menneskerettigheder for mennesker med handicap.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, som trådte i kraft 1. juli 2018, indeholder et bredt dækkende forbud mod forskelsbehandling, ligesom den giver effektive håndhævelsesmuligheder ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling. Den 1. januar 2021 trådte en ændring af loven i kraft, der tydeliggør den ret til rimelig individuel tilpasning af ydelser, som børn og unge har i skoler og dagtilbud.

I maj 2021 trådte en lovændring i kraft, der indebærer, at det i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed ved straffens fastsættelse, hvis en kriminel gerning har baggrund i offerets handicap. Endelig blev der i december 2021 vedtaget et lovforslag, der bl.a. indebærer, at hånende eller nedværdigende udtalelser, når udtalelserne fremsættes på grund af en persons handicap, og udtalelsen er fremsat offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds, omfattes af straffelovens § 266 b. Loven trådte i kraft den 1. januar 2022.

Samtidig er det vigtigt fortsat at arbejde for at øge bevidstheden i samfundet om mennesker med handicap og skabe respekt for de rettigheder og den værdighed, der tilkommer dem. Det er vigtigt at bekæmpe stereotyper og fordomme samt at fremme en positiv holdning og større samfundsmæssig bevidsthed om og blandt mennesker med handicap.

I 2021 lancerede Det Centrale Handicapråd lancerede kampagnen "Min ven med handicap" bestående af kampagnofilm og undervisningsmateriale målrettet grundskolens 5.-7. klasser. Kampagnen bestod af små film om venskaber mellem børn med og uden handicap, en samtaleguide til forældre og fagpersoner, samt undervisningsmateriale.

Nedenfor præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Bevidstgørelse og bekæmpelse af diskrimination.

Forbud mod forskelsbehandling

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap trådte i kraft 1. juli 2018. Loven giver personer med handicap samme beskyttelse mod forskelsbehandling uden for arbejdsmarkedet, som gælder i forhold til kriterierne køn, race og etnisk oprindelse, ligesom den giver effektive håndhævelsesmuligheder ved overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling.

Loven gælder for alle områder i samfundet, bortset fra områder der er omfattet af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. Ligeledes er udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter undtaget fra forbuddet mod forskelsbehandling. Forbuddet mod forskelsbehandling omfatter såvel direkte som indirekte forskelsbehandling, ligesom chikane skal betragtes som forskelsbehandling, når en uønsket optræden i relation til en person med handicap finder sted med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima for den pågældende.

Der er klageadgang til Ligebehandlingsnævnet over overtrædelser af forbuddet mod forskelsbehandling på grund af handicap samt over forbuddet mod repressalier. Personer, der er krænket ved overtrædelser af forbuddet, kan tilkendes en godtgørelse.

Rimelig individuel tilpasning

Den 1. januar 2021 blev lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap ændret, så der blev indført ret til rimelig individuel tilpasning i dagtilbud, folkeskole, friskoler og private grundskoler (frie grundskoler). Der blev samtidigt indført en klageadgang til Ligebehandlingsnævnet, der giver mulighed for at få tilkendt en godtgørelse.

Formålet med den ændrede lov er, at børn og unge med handicap kan undgå forskelsbehandling i dagtilbud og i skolen og opnå samme muligheder for deltagelse som andre børn og unge. Dermed kan de få bedre muligheder for inklusion og ligebehandling i samfundet.

Der følges både op på lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap og indførelsen af ret til rimelig individuel tilpasning i de årlige opfølgninger fra Ligebehandlingsnævnet, hvoraf den seneste er fra primo 2022. De årlige opfølgninger er aftalt i regi af lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

Flyt holdninger og bekæmp fordomme

Social-, Bolig- og Ældreministeriet og Det Centrale Handicapråd

Med aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet for 2022-2025 (indgået i november 2021) blev der afsat i alt 1,2 mio. kr. til Det Centrale Handicapråds holdningsbearbejdende indsatser.

Det Centrale Handicapråd lancerede i november 2021 kampagnen "Min ven med handicap" bestående af kampagnofilm og undervisningsmateriale målrettet grundskolens 5.-7. klasser. Kampagnen består af tre små film om venskaber mellem børn med og uden handicap, en samtaleguide til forældre og fagpersoner, samt undervisningsmateriale. Undervisningsmaterialet har bl.a. til hensigt at præsentere forslag til klasseaktiviteter, der sætter fokus på trivsel og de gode venskaber i klassen.

Rådet har tidligere lanceret en lignende kampagne målrettet børn i 2.-4. klasse, som fik en god modtagelse. Med den nye kampagne blev der sigtet mod at skabe mere varige holdningsændringer ved at genbesøge emnet flere gange i grundskolen.

I efteråret 2022 gennemførte Voxmeter en undersøgelse for Det Centrale Handicapråd, som afdækker lederes og potentielle kollegaers holdninger til at arbejde sammen med personer med handicap. Undersøgelsen viser blandt andet, at både ledere og potentielle kollegaer generelt er åbne overfor at ansætte og arbejde sammen med mennesker med handicap, men samtidig at der er holdningsmæssige barrierer på arbejdspladserne i forhold til at arbejde sammen med mennesker – især med psykiske handicaps.

Med afsæt i undersøgelsen lancerede Det Centrale Handicapråd i december 2022 kampagnen "Har du haft en kollega med handicap?" på sociale medier og i fag- og dagbladene. Kampagnen har haft til formål at starte en dialog om handicap på de danske arbejdspladser og skabe refleksion om praksis ift. det at have en kollega med handicap eller ansætte personer med handicap. Kampagnen sætter fokus på beskæftigelse til personer med alle typer af handicap og skal bidrage til at nedbryde fordomme om at arbejde sammen med mennesker med handicap.

Særlige hensyn til studerende med handicap

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Uddannelses- og Forskningsministeriet arbejder løbende på at understøtte, at studerende med handicap har gode muligheder for at tage en uddannelse på lige fod med andre studerende. Bevidstgørelsen og ønsket om ligestilling ses generelt på tværs af uddannelsessystemet, herunder i form af særlige regler mv. for studerende med handicap mht. støtteformer, optag, eksamensregler, hjælpemidler og mulighed for dispensation på baggrund af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Uddannelses- og Forskningsstyrelsen udsendte i foråret 2020 et hyrdebrev til alle de videregående uddannelsesinstitutioner, som satte fokus på reglerne på handicapområdet.

I forlængelse af det hyrdebrev har Danske Universiteter (DKUNI) udarbejdet en række anbefalinger til universiteterne vedr. dispensation på baggrund af funktionsnedsættelser med henblik på at gøre det enklere og mindre tidskrævende for studerende at søge dispensation på baggrund af funktionsnedsættelse. Anbefalingerne blev offentliggjort i august 2021.

Rapport om vilkårene for studerende på videregående uddannelse med funktionsnedsættelser

Uddannelses- og Forskningsministeriet

I forlængelse af Aftale om en samlet indsats for elever og studerende med handicap på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser (handicappolitisk aftale), som et bredt flertal i Folketinget indgik i maj 2021, nedsatte Uddannelses- og Forskningsministeriet en arbejdsgruppe om studerende med funktionsnedsættelser.

En central opgave for arbejdsgruppen var at skabe et fælles vidensgrundlag om de aspekter af studielivet for studerende med funktionsnedsættelser, som begrænser muligheden for, at de kan klare sig på lige fod med andre studerende på en videregående uddannelse.

”Bedre vilkår for studerende med funktionsnedsættelser” blev offentliggjort i februar 2022 og er arbejdsgruppens afrapportering. Rapporten identificerer og belyser væsentlige udfordringer og potentialer ift. at skabe et mere lige studie- og hverdagsliv på studiet for studerende med funktionsnedsættelser på de videregående uddannelser. I forlængelse heraf fremgår en række forslag til initiativer, der fremadrettet kan bidrage til at forbedre vilkårene for studerende med funktionsnedsættelser, så de i højere grad kan klare sig på lige fod med andre studerende på en videregående uddannelse.

Hadforbrydelser mod personer med handicap

Justitsministeriet

Som en del af arbejdet med styrkelse af indsatsen mod hadforbrydelser har Justitsministeriet været i dialog med en række relevante interesseorganisationer om mulige tiltag på hadforbrydelsesområdet. I den forbindelse blev der bl.a. peget på, at forbrydelser, der havde baggrund i offerets handicap, ikke blev anset for hadforbrydelser i straffelovens forstand.

Den 3. februar 2021 fremsatte den daværende regering (Socialdemokratiet) et lovforslag, der havde til formål at styrke det strafferetlige værn mod forbrydelser begået med baggrund i offerets handicap. Det blev med lovforslaget foreslået, at ordet »handicap« blev tilføjet til straffelovens § 81, nr. 6 (om skærpende omstændigheder ved straffens fastsættelse). Lovforslaget

trådte i kraft den 1. maj 2021. Tilføjelsen af ordet »handicap« indebærer, at det er en skærpende omstændighed ved straffens fastsættelse, hvis en kriminel gerning, som eksempelvis vold eller trusler, har baggrund i offerets handicap. Bestemmelsen er ikke begrænset til bestemte forbrydelsestyper og finder anvendelse både ved bødestraf og fængselsstraf.

Som følge af tilføjelsen af ordet »handicap« til straffelovens § 81, nr. 6, er spørgeskemaet til Justitsministeriets årlige offerundersøgelse udvidet, således at ofre for vold og hærværk fra og med 2022 bliver spurgt, hvorvidt den formodede årsag til hændelsen er et handicap hos offeret. Samtidig er svarkategorierne til spørgsmålet om forekomsten af hadefulde ytringer på internettet udvidet, så det også her er muligt at angive et handicap hos offeret som formodet årsag til hændelsen.

For at styrke beskyttelsen af personer med handicap mod hadefulde ytringer, der har baggrund i en persons handicap, fremsatte den daværende regering (Socialdemokratiet) den 6. oktober 2021 endvidere et lovforslag, der bl.a. indebar, at begrebet »handicap« blev tilføjet til straffelovens § 266 b, stk. 1. Lovforslaget trådte i kraft den 1. januar 2022. Tilføjelsen af begrebet »handicap« til straffelovens § 266 b, stk. 1, indebærer, at det nu er strafbart offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds at fremsætte en udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af deres handicap.

3. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 19: Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet, artikel 29: Deltagelse i det politiske og offentlige liv samt artikel 30: Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt.

I henhold til artikel 19 anerkender deltagerstaterne, at alle personer med handicap har lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre, og deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at gøre det lettere for personer med handicap fuldt ud at nyde denne rettighed samt fuldt ud at blive inkluderet og deltage i samfundet.

I henhold til artikel 29 skal deltagerstaterne sikre personer med handicap politiske rettigheder og mulighed for at nyde dem på lige fod med andre, herunder sikre at personer med handicap har ret til og mulighed for at afgive deres stemme og modtage valg.

Civilsamfundet er indgang til ligeværdige møder mellem mennesker med og uden handicap. Deltagelse i civilsamfundets mange fællesskaber er en af de vigtigste veje til øget inklusion og mangfoldighed i samfundet. Det er derfor vigtigt at understøtte, at mennesker med handicap kan deltage på lige fod med andre i samfundet.

For det enkelte menneske med handicap handler deltagelse også om at kende og bruge sine rettigheder. Derfor skal mennesker med både fysiske og kognitive handicap understøttes i at deltage som aktive samfundsborgere i de mange aktiviteter, som det danske samfund har at byde på og i at leve selvstændige liv.

For at fremme disse dagsordner er der fra centralt hold taget en række initiativer.

Som et delinitiativ under indsatsen om Bedre retssikkerhed og tillid på handicapområdet i aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2022-25 er der iværksat en indsats til forebyggelse af magtanvendelse, herunder bl.a. et rejsehold. Formålet er at styrke arbejdet med at forebygge magtanvendelse og have fokus på socialpædagogiske metoder i ydelsen af hjælp og støtte over for borgeren.

Med finansloven for 2021 blev aftalepartierne enige om at afsætte 16 mio. kr. i 2021 til ekstra ledsagelse for mennesker med handicap, der er i målgruppen for ledsagelse og bosat på bosteder, og som under nedlukningen som følge af COVID-19, oplevede ensomhed og isolation. Forsøgsordningen havde til formål at øge mulighederne for at kunne deltage i selvvalgte aktiviteter uden for hjemmet.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet.

Implementering og evaluering af reglerne om magtanvendelse

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Den 1. januar 2020 trådte nye regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne i kraft. Ændringerne udmønter dele af de politiske aftaler om bl.a. revision af reglerne om magtanvendelse på hhv. handicap- og demensområdet, som blev indgået den 31. august 2018 mellem den daværende regering (Socialdemokratiet), Dansk Folkeparti, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti.

I forbindelse med lovændringen besluttede partierne bag, at reglerne skulle evalueres tre år efter ikrafttrædelse, og at social- og boligministeren skal fremsætte forslag om revision i folketingsåret 2023-24.

Som led i ændringen blev der med Aftale om satspuljen på børne- og socialområdet 2019-2022 afsat i alt 5,9 mio. kr. i perioden 2019-2022 til et initiativ, der blev anvendt til at understøtte kendskabet til og implementeringen af de nye regler samt til gennemførelse af en evaluering af de nye regler i 2022.

Evalueringen af reglerne er i gang og forventes at være færdig i sommeren 2023.

Indsatser om forebyggelse af magtanvendelse

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Som del af aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2022-25 er der aftalt en indsats om bedre retssikkerhed og tillid på handicapområdet. Som et delinitiativ under denne er der fastsat en indsats til forebyggelse af magtanvendelse. Formålet er at styrke arbejdet med at forebygge magtanvendelse og have fokus på socialpædagogiske metoder i ydelsen af hjælp og støtte over for borgeren. For at styrke forebyggelsen af magtanvendelser samt højne tryghed, trivsel og retssikkerhed for beboere på botilbud, igangsættes en række aktiviteter, som skal formidle praksisnær viden og støtte til implementering via temadage/webinarer/e-læring, samt etableringen af et rejsehold.

Rejseholdet skal gennem op til 31 rådgivnings- og kompetenceforløb styrke forebyggelse af magtanvendelse på botilbud med mange magtanvendelser. Rejseholdet er forankret i Social- og Boligstyrelsen med blandt andre medarbejdere fra VISO og ledende praktikere på området. Indsatsen vil være aktiv i alle årene 2022-2025.

I Udviklings- og Investeringsprogrammet på voksenområdet for 2021-2024 indgår projektet 'Forebyggelse af magtanvendelse på botilbud for mennesker med udviklingshæmning'. Projektets formål er at afprøve den danske metode Low Arousal 2 (LA2) til forebyggelse af voldsomme episoder og magtanvendelser, forårsaget af voldsomme episoder, på botilbud for

voksne med udviklingshæmning. Projektet er et afprøvningsprojekt, hvor der indgår fem kommuner og otte botilbud.

Tilgængelighedskrav for produkter og tjenester

Erhvervsministeriet

Med EU's tilgængelighedsdirektiv fra 2019, implementeret i dansk lov med lov nr. 801 fra 2022, skal udvalgte produkter og tjenester opfylde nye tilgængelighedskrav, når de bringes i omsætning eller leveres fra 28. juni 2025. Tilgængelighedsdirektivet er hovedsageligt implementeret ved lov om tilgængelighedskrav for produkter og tjenester (tilgængelighedsloven), og der er tale om en minimumsimplementering.

Formålet med tilgængelighedsloven er at gøre det lettere for personer med handicap eller anden funktionsnedsættelse at deltage i samfundet på lige fod med andre borgere. Loven berører dermed visse samfundsskabte barrierer for personer med handicap, som den øgede digitalisering i samfundet på den ene side kan forårsage. På den anden side kan loven være medvirkende til, at de nye og kommende teknologiske muligheder for øget tilgængelighed bedre bliver udnyttet. Samtidig skal en ensartethed af reglerne på tværs af EU øge den frie bevægelighed af produkter og tjenester på EU's indre marked.

Tilgængelighedskravene gælder for f.eks. computere, tablets, smartphones, selvbetjenings-terminaler, e-handelstjenester (webshops), banktjenester, pengeautomater, e-bøger, transporttjenester og en lang række andre produkter og tjenester rettet mod forbrugere. For visse produkter og tjenester, der taget i brug eller leveret før 28. juni 2025, vil der være overgangsbestemmelser, som sikrer erhvervslivet en mulighed for løbende at tilpasse de pågældende produkter og tjenester. Mikrovirksomheder med få ansatte og en årlig omsætning under 2 mio. euro er i vidt omfang undtaget fra at opfylde kravene, og øvrige virksomheder kan undtages, hvis der er uforholdsmæssigt store omkostninger forbundet med at leve op til kravene.

Konkret stilles der krav til oplysninger om brugen, den fysiske indretning og leveringen af de udvalgte produkter og tjenester. Specifikke krav vedrører f.eks. tekst til tale-teknologi, alternativer til syn, tale, hørelse og taktile elementer, billedbeskrivelser m.v. Derudover er der krav til brugen af alarmnummer 112.

Virksomhederne har ansvaret for at efterleve de nye krav, og det er muligt at bruge standarder i forbindelse med regelefterlevelsen. Der er lagt op til udarbejdelse af nye standarder og revision af eksisterende standarder, herunder EN 301 549, som kendes fra webtilgængelighedsområdet og de gældende tilgængelighedskrav til offentlige myndigheder.

Ressortansvaret for tilgængelighedsloven er delt mellem Erhvervsministeriet, Justitsministeriet, Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet og Transportministeriet. Kontrollen med, at tilgængelighedsreglerne overholdes, vil blive udført af Energistyrelsen, Sikkerhedsstyrelsen, Søfartsstyrelsen og Trafikstyrelsen. Sikkerhedsstyrelsen har som den primære myndighed på

området påbegyndt en målrettet vejledningsindsats mod de berørte brancher og organisationer. Det indbefatter løbende dialog om udformningen af specifikke vejledninger og om den praktiske implementering af loven.

Ekstra ledsagelse for mennesker med handicap i botilbud

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

I forbindelse med Aftalen om finansloven for 2021 blev der afsat 16 mio. kr. i 2021 til ekstra ledsagelse for mennesker med handicap, der bor i botilbud. Initiativet havde afsæt i COVID-19 krisen, hvor mennesker med handicap oplevede ensomhed og isolation. For at imødegå dette og give øgede muligheder for at kunne deltage i selvvalgte aktiviteter uden for hjemmet i 2021 blev der afsat midler til en forsøgsordning med et klippekort, hvor borgere i målgruppen for ledsagelse, der er bosat på bosteder, i 2021 kunne få ekstra timers ledsagelse.

Videreførelse af den voldsforebyggende indsats

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Som en del af satspuljeaftalen for 2017 blev der for perioden 2018-2020 bevilget midler til et indsatsteam til forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud og boformer for hjemløse (servicelovens §§ 107, 108, 110 og almenboliglovens § 105). Indsatsteamet skal gennem rådgivning understøtte trivsel og tryghed for borgere og medarbejdere i tilbuddene for derved at nedbringe antallet af voldsomme episoder. Indsatsteamet blev videreført ved udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet for perioden 2022-2025.

Rådgivningen tager udgangspunkt i Nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud og boformer for hjemløse, som retter sig både mod det socialfaglige arbejde og arbejdet med et trygt arbejdsmiljø. I perioden 2022-2025 bliver indsatsteamets bistand suppleret af autoriserede arbejdsmiljørådgivere, der i samarbejde med Social- og Boligstyrelsen, skal tilbyde målrettet rådgivning vedr. arbejdsmiljø.

I perioden 2018-2020 var rådgivningen målrettet tilbud, der selv søger om bistand til det voldsforebyggende arbejde. Fra 2021 og frem prioriteres de tilbud, hvor der er påbud fra enten socialtilsynet eller Arbejdstilsynet, eller hvor disse vurderer, at der er risiko for voldsomme episoder. Der tilbydes frem til og med 2025 årligt op til 25 voldsforebyggende rådgivningsforløb.

Der er siden 2018 iværksat 72 rådgivningsforløb. Et forløb varer typisk 8-10 måneder og består af en indledende kortlægning af tilbuddenes praksis, en række workshopdage, anbefalinger til tilbuddenes videre arbejde samt rådgivning og implementeringsstøtte i forhold til tilbuddenes handlingsplaner.

Der er sideløbende med rådgivningsforløbene etableret et netværk for ledere og medarbejdere på tilbuddene, hvor de kan dele viden og fortsætte arbejdet med at forebygge voldsomme episoder på tilbuddene efter endt rådgivning.

Desuden er der etableret et samarbejde om kompetenceudvikling på tværs af Arbejdstilsynet, socialtilsynene og Social- og Boligstyrelsens indsatssteam for at styrke samarbejdet om at forebygge voldsomme episoder.

Udvidelse af kredsen af stemmeberettigede

Justitsministeriet

Det følger af grundlovens § 29, stk. 1, at personer, der er umyndiggjorte, ikke har valgret til Folketinget. De pågældende kan således heller ikke stemme ved folketingsvalg og folkeafstemninger.

I 2019 blev værgemålsloven ændret således, at værgemål med fratagelse af den retlige handleevne kan begrænses så fratagelsen alene er delvis. Personer, der kun delvist er frataget den retlige handleevne, er ikke umyndiggjorte, og kan derfor stemme ved folketingsvalg og folkeafstemninger.

I begyndelsen af 2021 iværksatte Justitsministeriet og Familieretshuset en informationsindsats, der skulle styrke kendskabet til de nye regler blandt landets værger. Der blev i forbindelse med informationsindsatsen udsendt mere end 2.000 breve til værger og personer under værgemål, hvor Familieretshuset oplyste bl.a. om muligheden for at begrænse værgemålet.

Der var pr. den 12. oktober 2022 registreret 2.316 personer med oplysning om værgemål i CPR. Heraf var 2.024 registreret med fuld fratagelse af den retlige handleevne og 335 er registreret med delvis fratagelse af den retlige handleevne.

4. Fysisk og digital tilgængelighed

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 9: Tilgængelighed og artikel 11: Risikosituationer og humanitære nødsituationer.

I henhold til artikel 9 skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre har adgang til de fysiske omgivelser og transportmuligheder, den information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives offentligheden.

I henhold til artikel 11 skal deltagerstaterne træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt sikres lige adgang til fysiske omgivelser, transportmidler, information, kommunikation samt øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for offentligheden. Tilgængelighed handler både om at fjerne fysiske barrierer og om at sikre, at informationer og kulturtilbud er tilgængelige for både mennesker med fysiske og med kognitive handicap.

Det kan for eksempel helt konkret dreje sig om adgang til skoler, arbejdspladser, sundhedstilbud, fritidsaktiviteter, idræt, medier og museer eller om adgang til digitale løsninger, ny teknologi og hjælpemidler til en overkommelig pris. Muligheden for at leve et selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle livets forhold på lige fod med alle andre, er tæt forbundet med tilgængelighed.

Folkebibliotekerne er en vigtig indgang til dansk kulturliv og til viden om og deltagelse i samfundet. Centralbibliotekerne arbejdede derfor i 2021 og 2022 med temasporer "Kultur for alle" bl.a. med at sikre alle borgeres lige deltagelsesmuligheder i folkebibliotekernes kulturelle fællesskaber samt en højere grad af ligeværdig adgang til viden og oplysning knyttet til bibliotekernes samlinger. Målsætningen er at fremme tilgængelighed, at skabe inkluderende indretning og praksisser i forhold til formidling og betjening af brugere med særlige behov.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Fysisk og digital tilgængelighed.

Fysisk tilgængelighed

Tilgængelighed i almene boliger

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Nye almene boliger vil i udgangspunkt blive opført som tilgængelige boliger i henhold til Bygningsreglementet, hvilket er til gavn for personer med handicap.

Den daværende regering (Socialdemokratiet) indgik i november 2021 aftale om Fonden for blandede byer med Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Kristendemokraterne. Med aftalen om Fonden for blandede byer videreføres arbejdet fra Grøn Boligaftale (2020) med at opnå flest mulige tilgængelige boliger.

Med Grøn Boligaftale blev der i 2020 nedsat en arbejdsgruppe til at undersøge hvordan midler til tilgængelighed målrettes, så der opnås flest mulige tilgængelige boliger. Arbejdsgruppen afrapporterede i efteråret 2021, og en af arbejdsgruppens centrale konklusioner var, at tilgængelige boliger bør tænkes bredere og mere behovsafhængigt. Midler til tilgængelighed kan således anvendes mere målrettet via differentierede løsninger til at imødekomme forskellige typer af handicap (fx bevægelseshandicap, syns- og hørehandicap, psykiske handicap m.v.). Med aftalen om Fonden for blandede byer, blev der afsat 5 mio. kr. i 2022-2023 til oprettelse af nye kategorier for tilgængelige boliger på baggrund af arbejdsgruppens rapport. Midlerne blev afsat med henblik på at skabe mest mulig tilgængelighed for renoveringsmidlerne og dertil sikre et bedre datagrundlag for tilgængelighed i de almene boliger. Dette arbejde pågår.

Tog, infrastruktur og letbaner med god tilgængelighed

Transportministeriet

Inden for Transportministeriets ressort er der sat en række projekter og initiativer i gang, der vil forbedre tilgængeligheden i den kollektive trafik for mennesker med handicap.

Togindkøb

Forligskredsen bag indkøbet af ”igangsættelse af udbudsproces for indkøb af nye eltog (Fremtidens Tog) tilsluttede sig den 12. april 2021, at franske Alstom skal levere DSB's nye eltog. De nye eltog indkøbes med niveaufri indstigning. Det betyder, at for de perroner, som har EU standardhøjde på 55 centimeter vil personer med bevægelseshandicap kunne rejse spontant uden behov for assistance for at komme ind og ud af toget. De nye eltog vil desuden leve op til gældende krav om tekniske specifikationer for personer med reduceret mobilitet fastsat i EU.

Tilgængelighedspulje fra Infrastrukturplan 2035

Med politisk aftale om Infrastrukturplan 2035 af 28. juni 2021 blev der afsat en pulje på 650 mio. kr. til at øge tilgængeligheden på stationer i hele landet. Det primære formål er at gøre togstationer mere tilgængelige for alle mennesker uanset behov og dermed sikre, at rejser kan foretages spontant på tværs af landet. Tilgængelighedsprojekter kan blandt andet omfatte justering af perronhøjder, informationssystemer, ledelinjer, niveaufri adgang og elevatorer. Udmøntningen af puljen baseres på et princip om rullende planlægning, så der hvert år besluttet nye projekter i takt med, at disse bliver undersøgt.

Som første projekt i puljen blev der i oktober 2021 igangsat en undersøgelse vedrørende hævnning af perron på Brønderslev Station med henblik på at sikre niveaufri indstigning fra perron til tog og omvendt. Efterfølgende er projektet også besluttet gennemført.

Der afrapporteres halvårligt for status for puljen i Transportministeriets publikation Anlægsstatus.

Tilgængelighed i naturen

Miljøministeriet/Naturstyrelsen

I reglerne for adgang til naturen er der fastlagt en ret for borgerne til at færdes med kørestole i naturen de samme steder, som man må færdes til fods. I skove må færdsel dog kun ske med handicapkøretøjer på veje og stier, og på klitfredede arealer må det alene ske på lovligt anlagte veje.

Dertil søger Naturstyrelsen, så vidt det er muligt inden for de givne rammer, at tilgodese mennesker med bevægelseshandicap ved udformningen af veje, faciliteter m.v. ud fra anbefalinger/retningslinjer fra relevante myndigheder. Naturstyrelsens faciliteter, som retter sig mod mennesker med bevægelseshandicap, findes på udinaturen.dk. Derudover er der på Naturstyrelsens hjemmeside en underside om lettilgængelige faciliteter, som Naturstyrelsen i samarbejde med bl.a. Sammenslutningen af Unge med Handicap (SUMH) udviklede i 2021, og som blev positivt modtaget blandt brugerne.

Naturstyrelsen har i 2022 aftalt et partnerskab med Videnscenter om Handicap om projekt Natur for alle, der er finansieret af Aage V. Jensen Naturfond og Friluftsrådet og bygger videre på dette arbejde.

Digital tilgængelighed

Klart fokus på it-tilgængelighed

Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet/Digitaliseringsstyrelsen

Webtilgængelighedsloven

Lov nr. 692 af 2018 om tilgængelighed af offentlige organers websteder og mobilapplikationer (webtilgængelighedsloven) har til formål at gøre det nemmere for personer med handicap at benytte myndigheders og offentligretlige organers websteder og mobilapplikationer.

Den 16. marts 2021 blev lov nr. 429 om ændring af lov om tilgængelighed af offentlige organers websteder og mobilapplikationer (ændringsloven) vedtaget. Ændringsloven præciserer webtilgængelighedslovens § 1, stk. 5 nr. 5 om tredjepartsindhold og medfører blandt andet, at tilsluttede myndigheder skal sikre tilgængeligheden af postmeddelelser, der sendes i Digital Post, senest ved lovens ikrafttrædelse den 1. juli 2023.

Digitaliseringsstyrelsen gennemfører forenklede og dybdegående monitoreringer af offentlige organers websteder og mobilapplikationer og fører tilsyn med deres overholdelse af webtilgængelighedsloven. I de to første monitoreringsperioder har Digitaliseringsstyrelsen monitoreret ca. 440 websteder og mobilapplikationer omfattet af loven.

Myndigheder og offentligretlige organer, som har været genstand for en dybdegående monitorering, tilbydes sparringsessioner om de konkrete tilgængelighedsudfordringer, monitoreringen indikerer.

Derudover udarbejder og publicerer Digitaliseringsstyrelsen vejledningsmateriale om webtilgængelighed og arrangerer jævnligt netværksmøder om emnet for at understøtte myndigheder og offentligretlige organer i deres arbejde med webtilgængelighed.

MitID og identifikationsmidler

MitID blev lanceret i 2021 og erstatter gradvist NemID som Danmarks digitale ID. MitID kan blandt andet anvendes til at logge ind på offentlige digitale selvbetjeningsløsninger og netbanker. MitID er i udgangspunktet en mobilapplikation, men der tilbydes forskellige identifikationsmidler for at imødekomme brugerbehovene. Ud over en kodeviser og en chip tilbyder MitID en kodeoplæser, som er beregnet til personer uden eller med nedsat syn. Engangskoden kan blive læst op flere gange, og der kan vælges mellem oplæsning på dansk eller engelsk. Der kan tilsluttes hovedtelefoner til kodeoplæseren, så ingen andre kan høre med. Med undtagelse af MitID chip'en er identifikationsmidlerne gratis for brugeren.

Tilgængelighed på su.dk og minSU

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Uddannelses- og Forskningsministeriet har arbejdet på at forbedre tilgængeligheden på hjemmesiderne om uddannelsesstøtte. På su.dk er der angivet ALT-tekster på elementer (billeder og tabeller) og alle videoer er nu tekstede. En enkelt eksternt produceret video, der er publiceret før 23. september 2020, og derfor undtaget loven om webtilgængelighed, forudsætter dog, at skærmmvisningen forstørres væsentligt. Derudover er der enkelte andre webtilgængelighedsforhold på su.dk, der kan forbedres. Som det fremgår af webtilgængelighedserklæringen for su.dk, vil de ikke-tilgængelige elementer "blive revurderet senest i forbindelse med en modernisering af SU-systemet, som pt. er opstartet, forventes færdig 2025".

I den igangværende modernisering af SU-systemet (SUMO-projektet), påbegyndt i 2022, er tilgangen for udarbejdelsen af den nye selvbetjening, at tilgængelighed har et stort fokus. Den nye selvbetjeningsløsning tager således udgangspunkt i en dybdegående brugerundersøgelse udarbejdet i samarbejde med et eksternt konsulentbureau, som viser de udfordringer, de uddannelsessøgende møder i dag i den nuværende selvbetjeningsløsning minSU. Derudover vil selvbetjeningsløsningen løbende blive testet på forskellige grupper af uddannelsessøgende for at sikre, at deres nuværende udfordringer imødegås. I udviklingen af selvbetjeningsløsningen overholdes WCAG AA-krav og så vidt muligt AAA-krav.

I det nyudviklede selvbetjeningsmodul til ansøgning om fødselsstøtte har der i programmeringen været fokus på tilgængelighed, for eksempel navigation ved hjælp af tastaturer. Med modulet til ansøgning om fødselsstøtte blev en tidligere manuel proces med ansøgning på papirskema digitaliseret og er således nu mere tilgængeligt.

Øget fokus på webtilgængelighed for Erhvervsstyrelsens information

Erhvervsministeriet/Erhvervsstyrelsen

Erhvervsstyrelsens hjemmesider skal kunne anvendes af så mange brugere som muligt, herunder brugere med forskellige visuelle, motoriske, auditive og kognitive udfordringer og handicap. Derfor er webtilgængelighed en integreret del af Erhvervsstyrelsens arbejde, og derfor er webtilgængelighed et område, hvor der løbende bliver igangsat nye initiativer. Blandt disse kan nævnes at:

- Erhvervsstyrelsen har i 2021 igangsat et arbejde, hvor der arbejdes på at etablere processer, der skal forbedre tilgængeligheden på vores hjemmesider. Bl.a. er der indført en løbende overvågning af Erhvervsstyrelsens officielle styrelshjemmeside, erhvervsstyrelsen.dk, som skal sikre en løbende optimering af tilgængeligheden og sikre en høj teknisk tilgængelighedsscore.
- Siden 2021 har Erhvervsstyrelsen indført en proces, når Erhvervsstyrelsen modtager monitoreringer fra Digitaliseringsstyrelsen. Ved modtagelsen af en monitorering igangsættes der i forbindelse med modtagelsen, fejlretning af de redaktionelle og tekniske fejl, som umiddelbart er mulige at rette, mens de fejl, der kræver større tekniske ændringer, registreres systematisk med henblik på senere fejlretning.
- I Erhvervsstyrelsen har man siden 2021 etableret en løbende proces, der skal sikre, at alle dokumenter (publikationer, analyser m.m.) på Erhvervsstyrelsens officielle styrelshjemmeside, erhvervsstyrelsen.dk, lever op til webtilgængelighedskravene. I den forbindelse er samtlige dokumenter på erhvervsstyrelsen.dk blevet gennemgået og et stort antal dokumenter er blevet gjort webtilgængelige.
- I 2022 har Erhvervsstyrelsen på erhvervsstyrelsen.dk og en række andre hjemmesider begrænset webredaktørernes rettigheder, så det kun er nogle få medarbejdere i styrelsen, der kan lægge dokumenter på hjemmesiden. Dette sikrer, at der kun bliver lagt dokumenter på hjemmesiden, som er webtilgængelige.
- Erhvervsstyrelsen er i år i gang med at teste et tilgængelighedsværktøj, som vil betyde, at alle medarbejdere selv vil kunne producere webtilgængelige dokumenter i Word.
- Erhvervsstyrelsen har i 2023 indgået en fast aftale med en leverandør, der kan tilgængeliggøre styrelsens dokumenter til en aftalt pris og en aftalt leverancetid. Dette sikrer, at alle medarbejdere i styrelsen nemt og hurtigt kan sende dokumenter til tilgængeliggørelse forud for offentliggørelsen af et dokument på en af styrelsens hjemmesider.

Centralbiblioteksvirksomhed: Kultur for alle 2021-2022

Kulturministeriet

Som led i den statslige opgavevaretagelse som overbygning for de danske folkebiblioteker, har centralbibliotekerne i årene 2021-2022, som en del af rammeaftalen med Kulturministeriet, haft fokus på at fremme tilgængeligheden på folkebibliotekerne for blandt andet borgere med handicap. Med temasporet "Kultur for alle" arbejder centralbibliotekerne i 2021 og 2022 for at sikre alle borgeres lige deltagelsesmuligheder i folkebibliotekernes kulturelle fællesskaber samt en højere grad af ligeværdig adgang til viden og oplysning knyttet til bibliotekernes samlinger.

"Det tilgængelige folkebibliotek" er en del af temasporet "Kultur for alle". Her er fokus på folkebibliotekernes praksis i forhold til tilgængelighed, at skabe inkluderende indretning og praksisser i forhold til formidling og betjening af brugere med særlige behov. Derudover indeholder indsatsen blandt andet facilitering af netværk for folkebiblioteker, som er tiltrådt Solsikkeprogrammet, fokus på universelt design, mangfoldig kommunikation og på at gøre bibliotekernes aktiviteter og arrangementer mere tilgængelige for brugere med særlige behov.

5. Lige adgang til uddannelse

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 24: Uddannelse.

I henhold til denne artikel anerkender deltagerstaterne, at personer med handicap har ret til uddannelse. Deltagerstaterne skal derfor sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer samt livslang læring. Bestemmelsen indeholder blandt andet forpligtelser for deltagerstaterne til at sikre, at mennesker med handicap ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, at der gives den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem til at lette effektiv uddannelse, og at personer med handicap har adgang til almindelige videregående uddannelse, erhvervsuddannelser, voksenundervisning og livslang læring uden diskrimination og på lige fod med andre.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt sikres samme adgang til uddannelse og livslang læring som alle andre. Allerede fra fødslen kan børn have særlige behov som følge af handicap, hvor den rette og tidlige indsats har afgørende betydning for barnets udviklingsmuligheder og mulighed for uddannelse.

Børn og unge med særlige behov i dagtilbud og skoler skal tilbydes et udviklings- og læringsmiljø, der understøtter deres deltagelsesmuligheder i fællesskabet og tilbyder den nødvendige støtte og specialpædagogiske bistand. Unge med handicap og særlige behov må ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap og skal tilbydes den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem, hvor der skal foretages en rimelig tilpasning ud fra den enkelte persons behov.

Der er fra centralt hold løbende fokus på at fremme lige adgang til uddannelse for mennesker med handicap. Den daværende regering (Socialdemokratiet) indgik i marts 2022 en bred politisk aftale om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge. Aftalen har bl.a. stor betydning for de anbragte børn og unge, der har en psykisk funktionsnedsættelse.

I perioden 2021-2022 har der endvidere været fortsat fokus på ordblindeområdet, og der er årligt lanceret ordblindepakker. Slutteligt er der i maj 2022 indgået aftale om flere rettigheder og bedre tilrettelæggelse af Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse (STU) (maj 2022). Med denne aftale får de unge på STU bl.a. mere indflydelse på deres eget uddannelsesforløb, og sikres ret til at vælge imellem flere tilbud.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet har igangsat initiativ Styrket overgang til og fastholdelse på ungdomsuddannelse for unge med handicap (SOFUH) (2021-2024), der skal udvikle og modne en model for en indsats forankret på socialområdet, der kan støtte flere unge med handicap til at få en ungdomsuddannelse.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Lige adgang til uddannelse.

Kvalitetsudvikling på dagtilbud- og grundskoleområdet

Tidlig opsporing og indsatser for ordblindhed og andre læsevanskeligheder i 2021-2022

Børne- og Undervisningsministeriet

Der har siden 2018 været særligt fokus på at styrke den tidlige identifikation og støtte til elever med ordblindhed. Dette fokus er fortsat i 2021-2022. På ordblindeområdet er der fra 2021-2022 indgået to yderligere ordblindepakker samt en række andre initiativer.

Børne- og Undervisningsministeriets udlodningsmidler til undervisning 2022

Puljens formål er at støtte projekter, der omfatter udarbejdelse af materialer, redskaber og undervisningsforløb, som kan formidles digitalt ved hjælp af video, audio og tekster, og som kan bruges i undervisningen og til at udvikle undervisning. I 2022 har puljen fokus på følgende indsatsområder:

1. Elever med ordblindhed
2. Voksne med ordblindhed
3. Inklusion af ordblinde i værkstedsbaseret undervisning på FGU og erhvervsuddannelserne
4. Understøttelse af svage læsere
5. Bevægelse i grundskolen

Ordblindetesten

Børne- og Undervisningsministeriet følger anvendelsen af Ordblindetesten og har data om hvilke elever, der er testet, hvornår de er testet og resultatet af testen. Anvendelsen af Ordblindetesten i folkeskolen¹ er steget støt over de år, den har været tilgængelig for skolerne. Alle kommuner anvender Ordblindetesten, men kan også anvende andre ordblindetest. Børne- og Undervisningsministeriet har data fra Ordblindetesten. 18 procent af alle de elever, der gik i 3.-10. klasse i folkeskolen i 2021/2022, er i løbet af deres skoletid blevet testet for ordblindhed med Ordblindetesten. 12 procent af eleverne i folkeskolens 3.-10. klasse i 2019/2020 er testet ordblinde med Ordblindetesten. 4 procent af eleverne har fået resultatet usikker fonologisk kodning, mens 2 procent af de testede er konstateret ikke ordblinde.

¹ Elever, som gik i frie- og private grundskoler, på efterskoler og specialskoler pr. d. 30. september 2021 indgår ikke i opgørelsen.

Samtidig er flere af eleverne på ungdomsuddannelserne allerede identificeret ordblindede i løbet af deres tid i grundskolen. 46 procent af eleverne, der gik på en ungdomsuddannelse i 2019/2020, er blevet testet for ordblindhed med Ordblindetesten, i grundskolen. FGU er den uddannelse, hvor flest elever i dag er testet og fundet ordblindede allerede i grundskolen, og dermed inden de starter på uddannelsen.²

Ordblindhed.dk

Børne- og Undervisningsministeriet lancerede i april 2020 i samarbejde med Socialstyrelsen (nu Social- og Boligstyrelsen), Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering og Nota siden Ordblindhed.dk – *hele Danmarks ordblindportal*. Ordblindhed.dk fungerer som en portal, hvor mennesker med ordblindhed, pårørende, fagfolk og virksomheder kan finde eller blive henvist til information om lovgivning, støttemuligheder, ordblindeundervisning mv. for mennesker med ordblindhed. Ordblindhed.dk giver blandt andet via tekst og film overblik over Ordblindetesten, inspiration til ordblindevenlige læringsmiljøer og indblik i forskellige erfaringer fra mennesker med ordblindhed.

Ordblindepakke I

I oktober 2019 offentliggjorde den daværende regering (Socialdemokratiet) sit første ordblindeudspil: "Regeringens fire første skridt mod en styrket ordblindeindsats" (ordblindeudspil I). Udspillet præsenterer regeringens fire første skridt mod en styrket ordblindeindsats, som bl.a. skal sikre, at ordblindhed opdages tidligt, samt at der sættes ind med målrettet støtte. Bl.a. skal den tidlige opsporing i indskolingen styrkes ved hjælp af nyt videns- og inspirationsmateriale, og der skal udvikles et testredskab til børn og unge med dansk som andetsprog. Herudover skal der generelt ske en styrkelse af viden om, hvad der virker på ordblindeområdet. Initiativerne løber frem til 2024.

Ordblindepakke II

I oktober 2020 blev aftalen "De næste skridt for at styrke ordblindeområdet for børn, unge og voksne", mellem den daværende regering (Socialdemokratiet), Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten, offentliggjort (ordblindeudspil II). Hensigten med Ordblindeudspil II er at styrke indsatsen og tilbud for børn, unge og voksne med læse- og skrivevanskeligheder og ordblindhed. Udspillet fordeler sig over fire mål og ni initiativer. På folkeskoleområdet skal der bl.a. udvikles et nyt opsporingsredskab til 2. klasse og uddannes flere læsevejledere og ordblindelærere. Der er desuden i 2020 indgået aftale om fremadrettet at afsætte midler til indfasning af en varig nedsættelse af forældrebetalingen til orblindeefterskoler. Der er derudover afsat 1,5 mio. kr. årligt til at ensrette, hvordan støtten til ordblindede på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet tildeles.

Ordblindepakke III

I november 2021 indgik den daværende regering (Socialdemokratiet) og Folketingets partier en aftale om lancering af ordblindepakke III. Aftalen satte særligt fokus på voksne med ordblindhed samt forbedring af undervisningsmiljøerne for ordblindede på FGU. På voksenområdet

² Se mange flere resultater på: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2022/sep/221001-naesten-en-ud-af-otte-af-eleverne-i-folkeskolens-9-klasse-er-ordblindede>

ønskede man med aftalen at øge fokus på at screene for ordblindhed blandt voksne. Det var desuden en del af aftalen, at der blev afsat midler til åbning af et tværgående Nationalt Videncenter for Ordblindhed og andre Læsevanskeligheder. Der er afsat midler til at drive centeret fra 2023-2026 med henblik på at skabe et center, der er knudepunkt for anvendelses- og praksisrettet viden til gavn for undervisere og vejledere.

Ordblindepakke IV

Den daværende regering (Socialdemokratiet) indgik i oktober 2022 en bred aftale i Folketinget om vedtagelse af Ordblindepakke IV. Aftalen sætter bl.a. fokus på, at der allerede i dagtilbud skal være fokus på børn med risiko for at udvikle ordblindhed eller andre læsevanskeligheder. Ligeledes er det et generelt fokus for Ordblindepakke IV at sikre fokus på børn og unge med andre læse- og skrivevanskeligheder end ordblindhed. I forlængelse af ordblindepakke III er der med aftalen et forsat ønske om at styrke undervisningsmiljøet for ordblinde elever på FGU.

En god skolegang som grundlag for videre uddannelse

Børne- og Undervisningsministeriet

Nyt evaluerings- og bedømmelsessystem

Ved en lovændring i 2022 blev etablering af et fremtidigt evaluerings- og bedømmelsessystem vedtaget. Folkeskoleforligskredsen er med aftalen blevet enig om, at det fremtidige evaluerings- og bedømmelsessystem skal bidrage til en stærkere evalueringskultur i folkeskolen, ligesom der skal etableres en stærkere opfølgingskultur. Det følger af aftalen, at formålet med at teste eleverne, er at skabe gennemsigtighed for elever, forældre, lærere og samfund og danne baggrund for opfølgning over for skoler og opfølgning i undervisningen. Gennem et dybt og systematisk kendskab til elevernes styrker og svagheder skal der skabes et solidt grundlag for at støtte og stimulere alle elever, så de får det bedste ud af deres skolegang.

De adaptive Nationale test erstattes af lineære Folkeskolens Nationale Færdighedstest fra skoleåret 2026/2027. Det tager flere år at udvikle, afprøve og implementere nyudviklede test og tilhørende nyt it-system. Derfor foretages en lineær modificering af eksisterende nationale test i læsning og matematik. Disse test vil være obligatoriske og blive gennemført frem til, at de nyudviklede test kan tages i anvendelse. De modificerede nationale test i læsning og matematik gennemføres årligt, og blev gennemført første gang i efteråret 2022.

Elever i interne skoler i dagbehandlingstilbud og på anbringelsessteder

Et bredt flertal i Folketinget indgik den 16. marts 2022 en aftale, der skal sikre, at børn på dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder får den undervisning, de har krav på. Aftalen styrker blandt andet det kommunale myndighedsansvar for dagbehandlingstilbud og specialundervisningstilbud på anbringelsessteder. Det betyder, at offentlige og private tilbud skal indgå en kvalitetsaftale med kommunen. For dagbehandlingstilbud skal kvalitetsaftalen både omfatte undervisningstilbuddet og den socialfaglige del.

Der er i alt 16 forskellige initiativer knyttet til aftalen, hvor der skal udarbejdes anbefalinger og løsninger mhp. politisk drøftelse. Formålet er, at anbragte og udsatte børn og unge får det

undervisningstilbud, de har krav på, så de får de bedst mulige forudsætninger for at komme videre på en ungdomsuddannelse. Der skal desuden følges op på det styrkede myndighedsansvar med et forstærket tilsyn og en bedre koordinering på tværs af tilsynsmyndighederne.

Aftalen indeholder følgende 16 initiativer:

1. Specialeplanlægning (Fagligt grundlag for styrket indsats for elever med særlige behov i grundskolen, STU og Autisme-Spektrum-Forstyrrelser (ASF)-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser på gymnasieområdet)
2. Myndighedsansvar for dagbehandlingstilbud (frem over behandlings- og specialundervisningstilbud)
3. Økonomisk bæredygtighed og gennemsigtighed for behandlings- og specialundervisningstilbud
4. Styrket myndighedsansvar for interne skoler på anbringelsessteder
5. Styrket individuel vurdering og opfølgning for elever på interne skoler
6. Styrket tilsyn, rejsehold og implementeringspulje
7. Bedre grunddata om interne skoler
8. Styrkelse af kvaliteten i anbringelsestilbud på fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler
9. Særlige indsatser for en mere varieret og motiverende undervisning for elever på interne skoler
10. Styrket inddragelse af elever på interne skoler
11. Styrket mulighed for lektiehjælp for anbragte børn og unge på interne skoler ved frivillige hjælpere
12. Skærpet underretningspligt for fri- og privatskoler
13. Indsats for udbredelse af kendskab til børns rettigheder
14. Mulighed for at etablere forlængede uddannelsesforløb for anbragte unge på ungdomsuddannelser (forsøg)
15. Skolegang for elever med længere perioder af fravær og afdækning af mulighed for individuel dispensation til forlængelse af skolegangen ud over det 18. år
16. Tydeliggørelse af reglerne for undervisning på julemærkehjem

Øvrige initiativer på grundskoleområdet

Børne- og Undervisningsministeriet

Faglig rådgivning om arbejdet med udsatte børn og unge og børn og unge med særlige behov

I 2021 blev der afsat en varig bevilling på 16,0 mio. årligt til Børne- og Undervisningsministeriets læringskonsulenter målrettet udsatte børn og unge og børn og unge med særlige behov. Bevillingen skal bidrage til at videreføre den eksisterende faglige rådgivning af fagprofessionelle, dagtilbud, skoler og kommuner om arbejdet med udsatte børn og unge, børn og unge med særlige behov samt tosprogede børn og unge.

Den faglige rådgivning skal bl.a. sikre sammenhængende forebyggende indsatser, målrettede forløb samt specialpædagogiske kompetencer. Den faglige rådgivning vil i de kommende år særligt sætte fokus på 1) Læringsmiljøer, der understøtter børn og unges sprog- og skriftsprogudvikling, herunder tosprogede børn og unge, 2) Kvaliteten af undervisningen i specialtilbuddene, 3) Samarbejdet mellem almen- og specialområdet, 4) Inkluderende læringsmiljøer og fællesskabende didaktikker for skolen i sin helhed samt i de enkelte fag, 5) Overgange mellem læringsmiljøer og 6) Inddragelse af børn og unges perspektiver og forældres ressourcer.

En styrket indsats i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR)

Satspuljeinitiativet "En styrket indsats i PPR"

I 2020 blev en pulje til støtte af implementering af lettere behandlingstilbud i kommunernes PPR udmøntet til 37 kommuner. Satspuljeprojektet er tværministerielt med deltagelse fra Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen. Børne- og Undervisningsministeriet har det overordnede ansvar for udmøntningen. Som led i initiativet er der udarbejdet en række anbefalinger til en faglig retning og ramme for implementeringen af lettere behandlingsindsatser i regi af kommunernes PPR.

Projektet har til formål at styrke indsatsen i kommunernes PPR gennem afprøvning og udvikling af forsøg med implementering af lettere behandlingsindsatser målrettet børn og unge i psykisk mistrivsel, i risiko for at udvikle en psykisk lidelse eller med begyndende symptomer på en psykisk lidelse. Målet er at styrke og ensarte PPRs tilstedeværelse i hverdagen for alle børn og unge med mistrivsel, psykiske lidelser eller tegn herpå på tværs af landet. Der er i alt afsat 120,4 mio. kr. til projektet.

Projektet er formelt afsluttet pr. 31. december 2022, men 19 kommuner har valgt at forlænge anvendelse af puljemidlerne til og med 30. juni 2023. Den eksterne evaluering forventes offentliggjort primo 2024. I evalueringen af initiativet skal det belyses, hvordan kommunerne har anvendt puljemidlerne til at styrke deres PPR især ved at implementere anvendelsen af lettere behandling og styrke samarbejdet med andre aktører. Det skal også undersøges, hvilke resultater kommunerne har skabt (for eksempel øget trivsel, reduceret fravær og mindre behov for mere indgribende indsatser), ligesom der skal leveres en beskrivelse af lovende praksis med hensyn til at udbrede lettere behandlingstilbud i regi af PPR.

Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) kortlægning af mulige udfordringer i kommunernes PPR

På finanslovsaftalen for 2022 blev der afsat 3,0 mio. kr. i 2022 til kortlægning af mulige udfordringer i PPR, herunder fx fastholdelsesproblemer, områder med lange ventetider og muligheden for bedre videreuddannelsesmuligheder inden for pædagogisk psykologi. Kortlægningen skal både give viden om det kvantitative omfang af udfordringerne i PPR samt en dybere kvalitativ forståelse af, hvad udfordringerne nærmere indebærer og hvilke bagvedliggende årsager, der ligger til grund for udfordringerne. Endvidere har opgaven til formål at kortlægge, hvordan de forskellige kommuner har formået (eller forsøgt) at løse udfordringerne. Afslutningsvis skal opgaven generere viden om de hæmmende og fremmende faktorer og barrierer for, at de identificerede udfordringer kan løses. EVA udarbejder kortlægningen, som forventes færdig i sommeren 2023.

Nordisk 0-24: Tværsektorielt samarbejde for udsatte børn og unge

Børne- og Undervisningsministeriet har fra 2017-2020 deltaget i et tværsektorielt samarbejdsprojekt under Nordisk ministerråd om tværsektorielt samarbejde i relation til udsatte børn og unge mellem 0 og 24 år, herunder børn og unge med handicap. Projektet bidrog til erfaringsdeling og læring om, hvordan forskellige forvaltningsniveauer og sektorer kan indrette deres indsatser. Gennem projektet er der identificeret tre fællesnordiske faktorer for bedre opfølgning for udsatte børn og unge 1) individorienteret og holistisk tilgang med barnet/den unge i centrum; 2) mere helhedsorienteret opfølgning gennem styrket tværsektorielt samarbejde 3) tidlig intervention. Projektet understreger desuden vigtigheden af, at se disse tre faktorer sammenhængende.

Revidering af vejledningen om særlige prøvevilkår og fritagelse fra folkeskolens prøver
Børne- og Undervisningsministeriet har i november 2020 gennemskrevet vejledningen om særlig prøvevilkår og fritagelser fra folkeskolens prøver med det formål at gøre den mere læsevenlig og præcisere flere emner. Vejledningen er udfoldet i forhold til en række elevgrupper som ordblinde elever, elever med syns- og/eller hørehandicap. Derudover er der indsat faktabokse med forklaringer på regler og andre forhold, der kan vedrøre tilrettelæggelse af prøve på særlige vilkår. I maj 2021 udarbejdede Børne- og Undervisningsministeriet en justering af vejledningen, der specifikt beskriver de hjælpemidler, ordblinde må benytte under prøven. Reglerne om særlige prøvevilkår og fritagelse er ikke ændret.

Styrket tilsyn

Tilsyn med efterskoler og frie fagskoler med mange udsatte elever

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet gennemførte i 2022 et tematisk tilsyn med efterskoler og frie fagskoler med mange udsatte elever. Formålet med tilsynet var at sikre udsatte elevers trivsel og faglige udvikling, at medarbejdere og ledelse har de nødvendige kompetencer, og at eleverne får den støtte, de har brug for. Tilsynet omfattede skolernes almene undervisning, specialundervisning og ledelsen af skolen, herunder bestyrelsens rolle og kompetencer. Tilsynet omfattede endvidere skolernes økonomi og administration.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet gennemførte desuden et tematisk tilsyn med specialundervisningsindsatsen ved frie grundskoler. Tilsynet var målrettet skoler med de mest beskedne faglige resultater og fokuserede på, om skolerne havde den rette dokumentation for elevernes specialundervisningsbehov og arbejdede systematisk med planer for de enkelte elevers specialundervisning.

Handicap og idræt

I 2022 er der tildelt udlodningsmidler til Videnscenter om Handicap til udvikling af et undervisningsredskab og et katalog af tilpassede aktiviteter, som understøtter, at lærere og pædagoger kan indtænke og tilpasse bevægelse i grundskolen for alle børn.

Undersøgelser og evalueringer for grundskolen

Evaluering af inklusion og specialpædagogisk bistand

Som opfølgning på Aftale om kommunernes økonomi for 2020 mellem den daværende regering (Socialdemokratiet) og KL har VIVE gennemført "Evaluering af inklusion og specialpædagogisk bistand i 2020-2021". Evalueringen har fokus på rammerne for understøttelse af elever

med særlige behov i både almenmiljøet og den segregerede specialundervisning. Med evalueringen er der afdækket forskelle i kommunernes praksis og udfordringer. Evalueringen er opdelt i de fem nedenstående delrapporter:

- Støtte, støttebehov og elevresultater
- Styring, organisering og faglig praksis
- Casestudier af kapacitetsopbygning gennem specialpædagogisk sparring og samarbejde på almenskoler
- Ramme for opgørelse og sammenligning af udgifter til specialundervisning og inklusion-sunderstøttende indsatser
- Kortlægning af lærernes kompetenceudvikling vedrørende arbejdet med børn med særlige behov

Disse delelementer suppleres med en kortlægning af organiserings- og finansieringsmodeller i andre lande.

I tilknytning til evalueringen er der desuden udarbejdet to publikationer om mellemformer. Henholdsvis en kortlægning af mellemformer samt et casestudie af mellemformer på to skoler.

Udviklings- og investeringsprogram (UIP) på folkeskoleområdet

Børne- og Undervisningsministeriet gennemfører i perioden 2020 – 2024 et udviklings- og investeringsprogram på folkeskoleområdet. Formålet med programmet er at udvikle nye løsninger på udfordringer, som folkeskolen skal blive bedre til at løfte. I perioden 2020 – 2024 har programmet fokus på elever med særlige behov i folkeskolen. Elever med særlige behov defineres bredt og med udgangspunkt i Inklusionseftersynet, som elever der *"i mødet med skolens læringsmiljøer og fællesskaber i kortere eller længere perioder af – for nogle gennem hele – deres skolegang, har behov for særlig opmærksomhed eller en indsats i forhold til deres faglige og sociale udvikling og trivsel."* (Afrapportering af inklusionseftersynet, 2016, s. 22). En tidlig og forbedret indsats i de almene skoletilbud kan bidrage til, at folkeskolen i højere grad kan rumme og sikre, at elever med forskellige og særlige behov får de bedst mulige chancer for at klare sig efter grundskolen. I 2022 er der igangsat pilotafprøvning af UIP-projekter om henholdsvis mellemformer, holddannelse og co-teaching. Der udarbejdes evaluering af alle tre projekter i løbet af 2023.

Kvalitetsudvikling i ungdomsuddannelserne

Særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse

Børne- og Undervisningsministeriet

Med aftale om flere rettigheder og bedre tilrettelæggelse af STU af maj 2022 indgik den daværende regering (Socialdemokratiet), Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance,

Frie Grønne og Alternativet en aftale, der skal sikre STU-elever flere rettigheder. Aftalen indebærer blandt andet, at de unge skal have mere medbestemmelse ved, at kommunen fremover skal give de unge mindst to tilbud at vælge imellem, og de unge får også mulighed for at komme med alternative forslag til kommunens tilbud. De øgede rettigheder skal understøttes ved, at de unge og deres familier får et bedre overblik over eksisterende STU-uddannelsessteder via en online-portal. Aftalen skal også sikre, at de unge kan komme godt videre efter deres uddannelse, hvad enten det handler om at få etableret et godt fritidsliv, beskæftigelse eller videre uddannelse. Det skal blandt andet ske ved, at de unges perspektiver, fremtidsmuligheder og ønsker afklares og dokumenteres i god tid, inden de afslutter deres STU. Desuden skal kommunernes myndighedsansvar over for både elever og uddannelsessteder tydeliggøres. Endelig skal en ny skabelon til kvalitetsaftaler og anbefalinger til kvalitetsparametre understøtte kommunernes arbejde med kvalitet i uddannelsen for alle unge.

Flere unge med handicap på ordinære ungdomsuddannelser

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Social- og Boligstyrelsen igangsatte i 2021 et initiativ, der skal udvikle og modne en model for en indsats forankret på socialområdet, der kan støtte flere unge med handicap til at få en ordinær ungdomsuddannelse. Modellen bliver udviklet og modnet i samarbejde med tre kommuner og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Der er samlet afsat 16,5 mio. kr. over 4 år til projektet. Projektet slutter i december 2024.

Specialpædagogisk Støtte (SPS)

Børne- og Undervisningsministeriet

Virkningsevaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne

Børne- og Undervisningsministeriet gennemførte i 2018-2021 i samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut en evaluering af virkningen af SPS-ordningen på ungdomsuddannelserne. Formålet var at undersøge, i hvilket omfang SPS bidrager til, at elever med en funktionsnedsættelse kan tage en uddannelse på lige vilkår med andre elever. Der var særligt fokus på elever, der modtager SPS pga. ordblindhed eller psykiske funktionsnedsættelser.

Evalueringen viser, at SPS-ordningen i vid udstrækning lever op til intentionen om at sikre, at elever med funktionsnedsættelse kan uddanne sig på lige vilkår med andre. På tværs af institutionerne vurderer de fagprofessionelle, at SPS har en positiv betydning for de elever, der modtager den, særligt når det gælder elevernes motivation og fastholdelse på uddannelsen. Af interviewene med eleverne fremgår det, at eleverne generelt oplever at få et stort udbytte af SPS, og at det ville have været svært for dem at gennemføre uddannelsen uden SPS. Derudover viser den registerbaserede evaluering bl.a., at elever, der har modtaget SPS, har mindre eller samme sandsynlighed for frafald sammenlignet med elever, der ikke har modtaget SPS.

Evalueringen peger også på nogle udfordringer, særligt hvad angår elever med psykiske vanskeligheder på erhvervsuddannelserne, når de er i oplæringsforløb. Som opfølgning iværksatte Børne- og Undervisningsministeriet i skoleåret 2020/2021 derfor en række systematiske forløb med tilrettelæggelsesformer af skolernes SPS-praksis målrettet elever med psykiske funktionsnedsættelser. Et af de temaer der blev igangsat et udviklingsarbejde inden for, var SPS i forbindelse med oplæring på erhvervsuddannelserne. Dette med henblik på at understøtte, at flere elever med psykiske funktionsnedsættelser får en ordinær læreplads og får relevant støtte, mens de er i oplæring. I forløbene har skolerne bl.a. arbejdet med at klæde forskellige målgrupper bedre på til at understøtte SPS i oplæringen. Skolerne har desuden arbejdet med at sikre det bedste match mellem elev og læreplads. Herudover har skolerne arbejdet med at etablere nogle samarbejder, der løbende kan kvalificere skolens arbejde med SPS.

Udvidelse af de eksisterende muligheder for specialpædagogisk støtte på FGU

Pr. 1. januar 2021 trådte en bekendtgørelsesændring i kraft, som medførte en udvidelse af SPS-ordningen for FGU. Med udvidelsen får FGU-institutioner mulighed for at få tilskud til støttetimer til elever, der er i virksomhedspraktik som led i et erhvervsgrunduddannelsesforløb. FGU-institutioner har ikke tidligere kunnet søge støttetimer i medfør af SPS-ordningen, da støtteformen er indeholdt i det særligt inkluderende læringsmiljø på FGU. Ændringen indføres, da FGU-elever i virksomhedspraktik ikke er en del af det særligt inkluderende læringsmiljø på uddannelsesinstitutionen, mens eleven opholder sig på praktikstedet.

Øvrige initiativer på uddannelsesområdet

Handicappolitisk aftale på uddannelsesområdet

Børne- og Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet

Med Aftale om en samlet indsats for elever og studerende med handicap på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser, som blev indgået den 10. maj 2021 mellem den daværende regering (Socialdemokratiet) og et bredt flertal i Folketinget, forbedres indsatsen for elever og studerende med handicap. Aftalen udmønter 29,2 mio. kr. fra Satspuljen for 2019. Med aftalen er der bl.a. vedtaget følgende initiativer:

- *Øget fleksibilitet på erhvervsuddannelsernes grundforløb:* Elever med funktionsnedsættelser får mulighed for at forlænge grundforløb 2 med op til 50 procent fra 2022.
- *Evaluering af ASF-klasser og klasse for elever med andre diagnoser på gymnasier:* Evalueringen blev offentliggjort september 2022 og viser bl.a., at ASF-klasser, som er rettet mod elever med såkaldte autismespektrumforstyrrelser, generelt har positiv betydning for eleverne. Blandt andet har klasserne positiv indvirkning på elevernes frafald og overgang til videregående uddannelse.
- *Ekstra ASF-klasse på to-årig hf:* Opstart sommer 2021 - der afsættes 2 millioner kroner i 2021-2023. Ordningen er efterfølgende blevet forlænget, således at institutionen har fået midler til oprettelse af yderligere en årgang i 2022.

- *Rådgivningsindsats på erhvervsuddannelserne:* Der iværksættes en kapacitetsopbygning og rådgivningsindsats målrettet elever med funktionsnedsættelser på erhvervsuddannelserne. Som led i den handicappolitiske aftale blev der afsat midler til en rådgivningsindsats målrettet elever med handicap på erhvervsuddannelserne og deres overgang til arbejdsmarkedet. På baggrund af en ansøgningsrunde er Sammenslutningen af Unge med Handicap (SUMH) udpeget til projektvaretagelsen og koordineringen af indsatsen. Projektet, "Erhvervsuddannelser for Alle" løber fra ultimo 2021 til udgangen af september 2024. Projektet har til formål at styrke handicapområdet, så flere unge med funktionsnedsættelser gennemfører en erhvervsuddannelse og efterfølgende kommer i beskæftigelse. Gennem vidensopbygning og udvikling af vejlednings- og rådgivningsmaterialer målrettet fagpersoner og interessenter (KUI-vejledere, skoleledelse, elever/forældre blandt flere) vil indsatsen synliggøre samt styrke inklusionen af unge med en funktionsnedsættelse på erhvervsskolerne. Projektet har fokus på brugerinddragende processer med inddragelse af aktører, som har praksiskendskab til erhvervsuddannelsesområdet og elevgruppen.
- *Gladfondens flexuddannelse for tidligere STU-elever* forlænges med et nyt optag i 2021. Som følge af Aftale om en samlet indsats for elever og studerende med handicap på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser (maj 2021) og Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet 2022-2025 (november 2021) fik Glad Fonden tildelt midler til et optag i 2021 og 2022 på Glad Fondens 2-årige flexuddannelse. Den 2-årige flexuddannelse er for tidligere STU-elever mellem 18 og 30 år, der ønsker og har forudsætningerne for at komme i beskæftigelse, fx i et fleksjob. Uddannelsen foregår på en virksomhed og består af en kombination af praktik og teoretisk undervisning, som er tilpasset unge med kognitive funktionsnedsættelser.
- *Fagligt vejledende materiale(r) om psykiske og fysiske handicap til de videregående uddannelsesinstitutioner*
Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) har udarbejdet fagligt vejledningsmateriale om psykiske og fysiske handicap. Vejledningsmaterialet skal inspirere de videregående uddannelsesinstitutioner, herunder undervisere, vejledere og administrativt personale, i deres arbejde med at støtte studerende med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser i deres uddannelsesforløb. Vejledningsmaterialet bidrager med viden om og anbefalinger til, hvad der i arbejdet med at støtte studerende med funktionsnedsættelser på videregående uddannelsesinstitutioner med fordel kan rettes en opmærksomhed mod. Vejledningsmaterialet blev rundsendt til de videregående uddannelsesinstitutioner i februar 2022 og er desuden tilgængeligt på DCUMs hjemmeside.
- *Forsøg med helhedsorienterede studieplaner på det videregående område.*
DCUM har i 2021 udarbejdet planlægningsværktøjet Minstudieplan.dk, som er et online værktøj til studieplanlægning. Den studerende kan med værktøjet planlægge semester for semester og dermed få en helhedsorienteret studieplan i det forskellige notifikationer og overblikselementer kan bruges til at planlægge ikke blot eksaminer og undervisning men også tidsfrister for dispensationsansøgninger mv. Værktøjet er også tænkt som et dialogredskab, hvor vejleder og studerende sammen kan udfylde studieplanen og tale om processer, deadlines og muligheder, og

hvor den studerende kan dele studieplanen med vejlederen, så denne kan følge med undervejs.

Den forberedende grunduddannelse, FGU

Børne- og Undervisningsministeriet

I oktober 2022 indgik den daværende regering (Socialdemokratiet) en Aftale om løft af FGU, VEU samt af ungdomsuddannelser i udkantsområder med Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Dansk Folkeparti og Alternativet. Med aftalen blev der afsat midler til bl.a. løft af FGU. Aftalepartierne skal i 2023 drøfte, hvordan denne reserve skal udmøntes.

Den primære målgruppe for FGU er unge under 25 år, der ikke har gennemført en ungdomsuddannelse og ikke er i gang med en ordinær fuldtidsuddannelse eller er i beskæftigelse. Desuden kan unge med særlige behov, der har gennemført STU, begynde på FGU, når det vurderes, at eleverne kan gennemføre og drage nytte af FGU med henblik på at opnå adgang til en ungdomsuddannelse eller beskæftigelse. Formålet med FGU er at give målgruppen af unge kundskaber, færdigheder, afklaring og motivation til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller opnå ufaglært beskæftigelse. Uddannelsen skal derudover styrke deres personlige og sociale kompetencer samt demokratiske dannelse.

Kommunal ungeindsats

Børne- og Undervisningsministeriet

På baggrund af Aftale om bedre veje til uddannelse og job fra den 13. oktober 2017 har alle kommuner per 1. august 2019 etableret en kommunal ungeindsats i henhold til lov om kommunal indsats for unge under 25 år. Den kommunale ungeindsats har ansvaret for alle unge op til 25 år og koordinerer de unges samlede forløb på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen.

Alle unge under 25 år kan få vejledning om uddannelse og job hos den kommunale ungeindsats. For unge, der ikke går direkte videre i uddannelsessystemet, skal den kommunale ungeindsats sørge for at hjælpe den unge på vej mod uddannelse eller beskæftigelse. Det gælder særligt unge, der hverken er i gang med eller har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, da den kommunale ungeindsats har en opsøgende forpligtelse over for disse unge. Her er uddannelsesplanen det værktøj, som den kommunale ungeindsats bruger i samarbejde med den unge til at samle alle relevante informationer om den unge, så de kan hjælpe den unge bedst muligt på vej i forhold til uddannelse eller job.

Med aftalen om Fremtidigt evaluerings- og bedømmelsessystem fra den 29. oktober 2021 blev det besluttet, at uddannelsesparathedsvurderingen skulle ændres i to faser: Fase 1 skulle afskaffe begrebet "ikke-uddannelsesparat" og fase 2 skulle indeholde forslag til grundlæggende

ændringer af model for UPV, foreslået af en arbejdsgruppe nedsat i regi af "sammen om skolen". Fase 1 blev gennemført 1. oktober 2021 med lov nr. 882 af 21. juni 2022, hvor begrebet "ikke-uddannelsesparat" blev afskaffet og erstattet af begrebet "parat til andre uddannelsesaktiviteter m.v. end gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser" for at understrege, at alle er parate til noget efter folkeskolen.

6. Flere i arbejde

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 27: Arbejde og beskæftigelse.

I henhold til denne artikel anerkender deltagerstaterne at personer med handicap har ret til at arbejde på lige fod med andre, herunder retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som de selv frit vælger eller påtager sig. Deltagerstaterne skal sikre og fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde, blandt andet ved at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet, sikre at der ydes en rimelig tilpasning til personer med handicap på arbejdspladsen og fremme ordninger for erhvervsmæssig og faglig rehabilitering, jobfastholdelse og tilbagevenden til arbejde for personer med handicap.

Mennesker med handicap bør så vidt muligt have mulighed for at arbejde på lige fod med alle andre. Det omfatter blandt andet retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som man selv frit vælger eller påtager sig. Realiseringen af retten til arbejde skal sikres og fremmes ved at tage passende skridt til blandt andet at forbyde diskrimination på grund af handicap i alle forhold vedrørende alle former for beskæftigelse, at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet samt bistand til at finde, få, fastholde og vende tilbage til beskæftigelse, samt at sikre rimelig tilpasning til personer med handicap på arbejdspladsen.

I perioden 2021-2022 er der iværksat en række initiativer og metodeudviklingsprojekter, som skal understøtte implementeringen af de seneste års reformer på beskæftigelsesområdet for udsatte grupper. Disse er også med til at forbedre muligheden for, at mennesker med handicap kan arbejde på lige fod med andre.

Med anden runde af "Pulje til udbredelse af virksomhedernes sociale ansvar" er der blevet fordelt 20 mio. kr. for perioden 2020 – 2021. Formålet med puljen har været at understøtte, at virksomhederne fx via virksomhedsnetværk samarbejder om at udbrede de gode erfaringer med ansættelse af udsatte borgere. På den måde skal netværkene bidrage til udbredelse af viden om den virksomhedsrettede indsats for udsatte borgere, for at flere på sigt kommer i ordinær beskæftigelse.

Projektdeltagerne i puljen har afprøvet initiativer, hvor de skaber og identificerer jobåbninger i deres virksomhedsnetværk, og hvor de i samarbejde med jobcentrene matcher udsatte ledige til konkrete jobåbninger i virksomheden – evt. med en forberedende indsats til den ledige forud for ansættelsen. Evalueringen af resultaterne af puljens anden runde bliver offentliggjort i foråret 2023.

Med puljen "IPS ambassadørkorps" er der afsat 16 mio. kr. i 2022-2026 til et ambassadørkorps, som har til formål at udbrede IPS-indsatsen til hele landet og sikre høj faglig kvalitet for brug af IPS-metoden. Det overordnede princip i IPS er, at personer med svære sindslidelser kan arbejde eller tage en uddannelse, når der opstår et godt match mellem borger og et arbejds- eller uddannelsessted samtidig med, at borgeren modtager intensiv støtte. Puljen bliver løbende monitoreret, og der gennemføres en evaluering ved afslutningen af projektet i 2026.

Regeringen har fortsat for 2022 udmeldt et beskæftigelsespolitisk mål til landets kommuner om, at flere personer med handicap skal i beskæftigelse.

I forlængelse af de gode erfaringer med "Flere skal med 1 og 2" samt "JobFirst" er der afsat 52 mio. kr. til puljen "Flere skal med 3". Projektet løber fra 2022-2023. Initiativet har til formål at understøtte, at flest mulige borgere i målgruppen opnår helt eller delvist fodfæste på arbejdsmarkedet i form af ordinære timer. Indsatsen består af en tæt, håndholdt og jobrettet indsats, hvor borgeren tildeles en personlig jobformidler, der skal støtte borgeren i at komme ind på det ordinære arbejdsmarked. Der gennemføres en evaluering ved afslutning af initiativet i foråret 2024.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Flere i arbejde.

Styrkelse af beskæftigelsen for mennesker med handicap

Beskæftigelsesministeriet/Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

Målrettet indsats for at øge beskæftigelsen blandt personer med handicap

I perioden 1. november 2020 – 1. september 2022 er der gennemført forsøg med kompensationskort i tre kommuner. I deltagerkommunerne er personer med handicap blevet tilbudt et kompensationskort med en forhåndstilkendegivelse af, hvilke støttetiltag der vil kunne sættes i værk, hvis en given ansættelse kræver det.

Formålet med kompensationskortet er at lette jobsøgning for personer med handicap ved, at de allerede forud for en konkret ansættelse har overblik over, hvilke former for kompenserende støtte der eksisterer og vil kunne blive bevilliget. Der gennemføres en evaluering af forsøget som forventes at ligge klar 4. kvartal 2023.

Pulje til projekter med virksomhedsrettede indsatser for personer med handicap

For at sætte fokus på virksomhedsrettede indsatser blev der som en del af satspuljeaftalen for 2019 afsat en pulje til projekter, som gennemfører virksomhedsrettede indsatser for personer med handicap. Puljen blev udmøntet i 2019 til fem forskellige projekter forankret i virksomheder, socialøkonomiske virksomheder og uddannelsesinstitutioner. De fem projekter havde forskellige indsatsmodeller, men det fælles fokus i indsatsen var, at de deltagende borgere blev integreret og fastholdt på arbejdsmarkedet gennem en indsats, som havde det virksomhedsrettede i centrum.

Projekterne afsluttedes i 2022, og evalueringen publiceres i løbet af 2023.

Bedre viden om handicapområdet

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velværd (VIVE) har siden 2019 udarbejdet analysen "Handicap og Beskæftigelse" for Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. Der er lagt op til, at analysen fortsættes frem til 2025.

Formålet er at forbedre viden om handicap og beskæftigelse samt understøtte en effektiv og målrettet indsats.

Handicappolitisk topmøde

Folketinget besluttede i 2022, at der skal holdes et årligt handicappolitisk topmøde. Mødet skal skabe øget politisk opmærksomhed omkring beskæftigelsessituationen for personer med handicap og bidrage til, at sætte de eksisterende initiativer i system for derigennem at skabe større kontinuitet i indsatsene. Det første topmøde afholdes i 2023.

"Flere skal med 2"

"Flere skal med 2" startede op i december 2019 og varede til og med juni 2022. Målgruppen var aktivitetsparate borgere over 30 år, og der var i alt 30 kommuner, der deltog.

Initiativet havde til formål at understøtte, at flest mulige borgere i målgruppen opnåede helt eller delvist fodfæste på arbejdsmarkedet i form af ordinære timer. Indsatsen bestod af en tæt, håndholdt og jobrettet indsats, hvor borgeren tildelt en personlig jobformidler, der skulle støtte borgeren i at komme ind på det ordinære arbejdsmarked. Evalueringerne af Flere skal med 2 viser, at deltagerkommunerne i høj grad lykkedes med at få borgerne i job, samt at projekterne er blevet en del af deres normalindsats.

"Et mere rummeligt arbejdsmarked"

Puljens formål er etablering af virksomhedsrettede forløb med fokus på job-match i forhold til ordinær beskæftigelse for ledige personer med handicap med udgangspunkt i en systematisk screening.

Projektet har haft fokus på at skabe viden om, hvordan beskæftigelsesindsatsen over for personer med handicap bedst tilrettelægges, herunder hvordan en model for systematisk screening i jobcentre kan se ud.

Projektet skal medvirke til at øge arbejdsmarkedstilknytningen for borgere med funktionsnedsættelser og øge virksomhedernes kendskab til de kompenserende ordninger. I perioden december 2020 – december 2022 er der gennemført forsøg med digital screening for funktionsnedsættelse i otte kommuner.

I deltagerkommunerne har alle nyledige fået mulighed for via Jobnet på forhånd at angive, om de har en funktionsnedsættelse med betydning for deres muligheder på arbejdsmarkedet. Nyledige, som ikke udfylder en besvarelse på Jobnet, tilbydes en dialogbaseret screening ved det første møde med jobcenteret. Forsøget bygger videre på tidligere forsøg med screening for funktionsnedsættelse som peger på, at screening giver øget opmærksomhed på behov for støtte. Der gennemføres en evaluering af forsøget, som forventes at ligge klar 4. kvartal 2023.

Pulje til afklaring af aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere

Der er med finansloven for 2020 afsat 50 mio. kr. årligt i perioden 2020-2021 til en styrket indsats for aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere over 30 år. Målgruppen har modtaget kontanthjælp i en periode på mere end 8 ud af de seneste 10 år og formålet er at afklare, om de fortsat skal være på kontanthjælp, eller om de fx er i målgruppen for ressourceforløb, førtidspension eller fleksjob. Grundet den delvise suspendering af beskæftigelsesindsatsen og øvrige projektforsinkelser som følge af COVID-19 blev projektet forlænget til 2022.

Indsatsmodellen består af en intensiv, tværfaglig straksafklaring af borgerne med henblik på at sikre et solidt, tværfagligt blik på borgerens sag og en hurtig afklaring af, om borgeren fortsat skal være på kontanthjælp.

Derudover består indsatsmodellen af et jobrettet forløb for de borgere, der ikke er i målgruppen for ressourceforløb, førtidspension eller fleksjob. Dette forløb er baseret på de gode erfaringer, der er gjort i "Flere skal med"-initiativerne, samt den eksisterende viden om, hvad der virker i forhold til at bringe udsatte ind på arbejdsmarkedet. Metoden fra "Flere skal med" tager udgangspunkt i borgeren og består af en håndholdt, jobrettet indsats, hvor borgeren får en personlig jobformidler, der via en tæt og tillidsfuld relation hjælper borgeren til at finde det rette match på en rigtig arbejdsplads. Det forventes, at der udarbejdes en delrapport for Afklaringspuljen i perioden 2. kvartal til 4. kvartal 2023, som følger op på puljens resultater og kommunernes erfaringer.

Beskæftigelsespolitiske mål for 2022

Beskæftigelsesministeren udmelder en gang om året efter drøftelse med Beskæftigelsesrådet vejledende mål for beskæftigelsesindsatsen for det kommende år. De beskæftigelsespolitiske mål for 2022 havde til formål at bringe flere i beskæftigelse eller uddannelse.

Fælles for målene var, at de alle havde til formål at få flere med i arbejdsfællesskabet og sikre danske virksomheder den arbejdskraft, de havde behov for.

1. Alle ledige skal have en værdig sagsbehandling
2. Flere ledige skal opkvalificeres
3. Flere flygtninge og familiesammenførte skal være selvforsørgende
4. Flere personer med handicap skal i beskæftigelse
5. Virksomhederne skal sikres den nødvendige og kvalificerede arbejdskraft

Målrettet udbredelse af viden om handicap og beskæftigelse

'Vidensplatform om handicap og beskæftigelse' blev i 2021 etableret på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside som led i satspuljeaftalen 2019-2022 om, at flere mennesker med handicap skal i arbejde. Vidensplatformen giver én samlet indgang til viden om specifikke handicap og deres betydning i forhold til beskæftigelse. De specifikke handicapgrupper er udvalgt af Social- og Boligstyrelsen og kvalificeret af Danske Handicaporganisationer og Kommunernes Landsforening. Evalueringen af vidensplatformen viste blandt andet, at platformen udfylder et videnshul og er brugbar og relevant for virksomheder, kommuner og borgere.

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har i sin strategi for 2020-2023 blandt andet den målsætning at arbejde for en sammenhængende erhvervsfremmeindsats for kvalificeret arbejdskraft og social inklusion, herunder at støtte personer med fysiske og psykiske handicap i at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse kan bidrage til at styrke erhvervsfrekvensen for denne målgruppe af borgere, fx ved at flere virksomheder præsenteres for mulighederne for at ansætte personer med handicap.

Kvalificeret arbejdskraft og social inklusion

Erhvervsministeriet/Erhvervsstyrelsen

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har et særligt fokus på social inklusion i sin strategi: ERHVERVSFREMME I DANMARK 2020-2023 i strategien fremhæves en målsætning om at arbejde for en sammenhængende erhvervsfremmeindsats for kvalificeret arbejdskraft og social inklusion, herunder at støtte personer med fysiske og psykiske handicap med at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses mål er, at virksomhederne gennem større inklusion kan få adgang til værdifuld arbejdskraft, hvilket også kan have den positive effekt for virksomhederne, at kulturen på arbejdspladsen kan løftes til at være mere rummelig og hjælpe udsatte medborgere på vej. Samtidig er det naturligvis af stor menneskelig værdi for de udsatte borgere, der står uden for arbejdsmarkedet, hvor selv få timers beskæftigelse kan betyde en forøget livskvalitet og en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse er bl.a. ansvarlig for at udmønte hovedparten af de midler Danmarks modtager fra EU' Socialfond, og iværksætter forskellige programmer i den sammenhæng. EU's Socialfond Plus program "Et stærkt Danmark gennem uddannelse og kompetencer" giver mulighed for at yde støtte til aktiviteter rettet mod unge uddannelsessøgende med særlige udfordringer i relation til at påbegynde, gennemføre og fastholdes i en ungdomsuddannelse, gennem fx styrket vejledning, mentorordninger og særligt tilrettelagte forløb. Målgruppen for indsatsen er fortrinsvist unge mellem 15 og 30 år, som har særlige udfordringer herunder fysiske og psykiske udfordringer.

Socialfundsprogrammet giver også mulighed for at støtte indslusnings- og fastholdelsesforløb for borgere på kanten af arbejdsmarkedet, herunder personer med handicap. Målet med indsatsen er at bibringe deltagerne de nødvendige kompetencer og sociale færdigheder til at kunne varetage et arbejde og fremme indslusningen på arbejdsmarkedet. Samtidig kan indsatser, der understøtter virksomhedernes parathed til at modtage og fastholde personer med forskellige udfordringer i relation til at opnå ordinær beskæftigelse, støttes. Målgruppen for aktiviteterne er generelt personer på kanten af arbejdsmarkedet, herunder personer med fysiske og psykiske udfordringer.

Med baggrund i Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategi og de muligheder socialfundsprogrammet giver, har Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse gennemført flere annonceringsrunder, herunder "Inklusion af unge via uddannelse og erhvervsparathed", en indsats med det mål at øge udbuddet af kvalificeret arbejdskraft gennem uddannelse og inklusion af unge med særlige udfordringer, og senest med annonceringen af "På kanten af arbejdsmarkedet – flere

i job” og ”Social inklusion til den grønne omstilling”, hvor målet er indslusnings- og fastholdelsesforløb for gruppen af personer med forskellige udfordringer, herunder handicap.

Udbredelse af ’Social støtte i overgang til og fastholdelse i job’

Social- og Boligstyrelsen

Beskæftigelsesindsatsen har i mange år haft fokus på at hjælpe udsatte ledige i job. Samtidig har en høj generel beskæftigelse i samfundet medført en efterspørgsel på arbejdskraft på landets virksomheder. Alligevel er der en gruppe af borgere, som det ikke er lykkedes at hjælpe i beskæftigelse. Særligt borgere med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser og/eller sociale problemer har traditionelt haft svært ved at komme i beskæftigelse. For denne gruppe skal der ofte mere end en beskæftigelsesrettet indsats til. Målgruppen har behov for en socialfaglig indsats, der understøtter jobindsatsen og tager højde for deres komplekse vanskeligheder for at opnå og bevare fodfæstet på arbejdsmarkedet.

Satspuljeprojektet ’Social støtte i overgang til og fastholdelse af job’ blev gennemført 2017-2020 af Socialstyrelsen (nu Social- og Boligstyrelsen) og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR). Formålet var at afprøve, om en koordineret og integreret socialfaglig og beskæftigelsesrettet indsats kunne hjælpe flere af de mest udsatte ledige med at få og fastholde et job.

Satspuljeprojektets evaluering viste, at:

- Flere udsatte borgere kommer i ordinær beskæftigelse og støttet beskæftigelse såsom fleksjob og løntilskud.
- Flere borgere starter i virksomhedspraktik.
- Borgerne oplever en højere trivsel.
- Indsatsen er effektiv til at få udsatte ledige i beskæftigelse, men indsatsen er dyrere end de eksisterende indsatser målrettet ledige borgere.

Retur til et aktivt arbejdsliv – rehabiliteringsinitiativ for veteraner

Beskæftigelsesministeriet/Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

Veteraner med særligt behov for støtte vil ofte under udsendelse være kommet til skade fysisk eller psykisk i en grad, der kan medføre handicap.

Veteraners vej til job

I forbindelse med forhandlingerne om reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet for 2021, blev der afsat 8,0 mio. kr. til en ansøgningspulje til beskæftigelsesindsatser for veteraner for at understøtte en målrettet beskæftigelsesindsats for veteraner i hele landet. Puljen udmøntes med udgangspunkt i erfaringer fra tidligere initiativer, som blandt andet peger på, at rekruttering til projekterne kan være en udfordring.

Formålet er at fremme en helhedsorienteret beskæftigelsesrettet indsats for både socialt udsatte veteraner og veteraner, der ønsker at overgå til civil ansættelse. For 2021 har STAR uddelt 1.5 mio. kr. årligt til i alt fem forskellige pulje ansøgere, der skal arbejde for, at få veteraner ind på arbejdsmarkedet. Projekterne skal have fokus på beskæftigelse for hele målgruppen gennem en håndholdt, jobrettet, målrettet og helhedsorienteret indsats, der kan hjælpe til at mindske afstanden til beskæftigelse eller overgangen til civil ansættelse.

Vejledning vedrørende ordblindhed

Forsvarsministeriet/Forsvarsministeriets Personalestyrelse

Der findes i dag en række interne og eksterne støttemuligheder og it-værktøjer til personer med konstateret ordblindhed. Imidlertid blev der bl.a. på baggrund af en henvendelse fra Ordblindhedsforeningen identificeret behov for øget viden om de eksisterende muligheder og værktøjer. Forsvarsministeriets Personalestyrelse udgav derfor i maj 2022 en vejledning til chefer, ledere og medarbejdere om muligheder for ordblindhedsafklaring, internt og eksternt støtte og gode råd til ledere/chefer.

Vejledningen har bl.a. til formål at understøtte den enkelte medarbejder, der har konstateret ordblindhed så vidt muligt, således ordblindhed ikke står i vejen for karrieremuligheder og trivsel inden for ministerområdet. Hertil er vejledningen også et redskab til chefer og ledere mhp. at vejlede dem i at skabe gode rammer for medarbejdere med mulig eller konstateret ordblindhed, både i fm. ansættelse og den daglige opgaveløsning.

Endelig er vejledningsmaterialet udarbejdet i et læsevenligt format af hensyntagen til medarbejdere med læsevanskeligheder og ordblindhed.

7. Fremme af sundhed

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 25: Sundhed og artikel 26: Habilitering og rehabilitering.

I henhold til artikel 25 anerkender deltagerstaterne, at personer med handicap har ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap. Deltagerstaterne skal derfor træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har adgang til sundhedsydelse, herunder sundhedsrelateret rehabilitering.

I henhold til artikel 26 skal deltagerstaterne træffe effektive og passende foranstaltninger for at gøre det muligt for personer med handicap at opnå og opretholde den størst mulige uafhængighed, fuld fysisk, psykisk, social og erhvervsmæssig formåen samt fuld inkludering og deltagelse i alle livets forhold.

Personer med handicap bør så vidt muligt sikres samme adgang til sundhedsydelser og samme udbud af sundhedsydelser og sundhedsordninger af samme kvalitet og standard, som gives til andre.

Samtidig er det også vigtigt at understøtte og udbrede indsatser, som har et habiliterende og rehabiliterende sigte. Hjælp og støtte til mennesker med handicap skal så vidt muligt tilrettelægges, så den understøtter og fastholder den enkeltes ressourcer og muligheder, og dermed skaber det bedst mulige grundlag for, at den enkelte kan få et aktivt og selvstændigt liv.

Bl.a. kan nævnes, at der i forbindelse med forhandlingerne om reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet er afsat en pulje på 22,6 mio. kr. i perioden fra 2021-2022 til opretholdelse af en styrket rehabiliteringsindsats for mennesker med sklerose. Desuden er der med overenskomsten om almen praksis fra 2022 mellem Praktiserende Lægers Organisation og Regionernes Lønnings- og Takstnævn indført et tilbud om sundhedstjek for personer på 18 år eller derover med betydeligt og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsniveau, som er i botilbud. Derudover er der i perioden udviklet og afprøvet nye behandlingstilbud til krigsveteraner, som har udviklet PTSD efter udsendelse i internationale missioner.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Fokus på sundhed.

Fokus på sundhed

Rehabilitering af mennesker med erhvervet hjerneskade

Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Som led i udmøntningen af reserven på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-24, indgik den daværende regering (Socialdemokratiet) og et bredt flertal af Folketingets øvrige partier i november 2020 en aftale om at videreføre den øgede fritvalgsramme for de private specialsygehuse Center for Hjerneskade og Vejle fjord.

Center for Hjerneskade og Vejle fjord yder bl.a. vederlagsfri behandling til personer med erhvervet hjerneskade under fritvalgsrammen i henhold til sundhedslovens § 79, stk. 2. Begge disse private specialsygehuse råder over tværfaglig ekspertise i forhold til rehabiliteringen af personer med kompleks, erhvervet hjerneskade.

Aftalen blev indgået for fortsat at sikre, at flere borgere med erhvervet hjerneskade får mulighed for at gennemgå målrettede rehabiliteringsforløb hos Center for Hjerneskade og Vejle fjord. Der er afsat i alt 4,0 mio. kr. til initiativet i perioden 2021-2024.

Med sundhedsreformaftalen fra maj 2022 blev den daværende regering (Socialdemokratiet) desuden enig med et bredt flertal af Folketingets partier om, at tildele Center for Hjerneskade en ekstraordinær engangsbevilling ved at hæve fritvalgsrammen med 3 mio. kr. i 2022 for at stabilisere økonomien og sikre en holdbar drift efter covid-19.

Indsatser for mennesker med sklerose

Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Specialiseret rehabilitering for mennesker med sklerose

Som led i udmøntningen af reserven på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-24, indgik den daværende regering (Socialdemokratiet) og et bredt flertal af Folketingets øvrige partier i november 2020 en aftale om at videreføre den øgede fritvalgsramme for Sclerosehospitalet i Haslev og Ry.

Sclerosehospitalet varetager specialiserede rehabiliterings- og behandlingsforløb for personer med sklerose under fritvalgsrammen i henhold til sundhedslovens § 79, stk. 2. Indsatsen på sclerosehospitalet skal bidrage til, at skleroseramte får lettere ved at klare hverdagen med sklerose. Under indlæggelse på et sclerosehospital er der blandt andet fokus på at træne fysiske og kognitive færdigheder samt på at styrke trivsel og livskvalitet. Der er afsat i alt 22,6 mio. kr. til initiativet i perioden 2021-2022.

Støtte til børn og unge som pårørende til mennesker med sklerose

Som led i udmøntningen af reserven på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2022-25, indgik den daværende regering (Socialdemokratiet) og et bredt flertal af Folketingets øvrige partier i november 2021 en aftale om at afsætte i alt 4 mio. kr. i perioden 2022-2025 til Scleroseforeningen til en styrket indsats for børn og unge som pårørende til personer med sklerose. Scleroseforeningen har igangsat projekter, der bl.a. består af familieophold for familier med en skleroseramt forælder samt af børnecamps og øvrige aktiviteter, der giver plads til, at børn og unge til en skleroseramt kan få gode oplevelser og mødes med ligestillede.

Anbefalinger for mennesker med sklerose

Herudover blev der som led i udmøntning af sundhedspuljen på 100 mio. kr. jf. finansloven for 2018 afsat i alt 38,7 mio. kr. i perioden fra 2018-2021 til et arbejde med en helhedsplan, der havde til formål at styrke skleroseområdet i relation til medicinsk behandling, rehabilitering samt forebyggelse/træning med henblik på at sikre et højt ensartet niveau på tværs af landet. Der skulle samtidig være fokus på indsatsen over for pårørende og børn som pårørende til en forælder med sklerose.

Med Helhedsplanen for skleroseområdet, Et godt liv med sklerose fra 2019, følger det, at Sundhedsstyrelsen skulle udarbejde anbefalinger for mennesker med sklerose. Grundet COVID-19 er anbefalingerne først offentliggjort i juni 2021. Formålet med anbefalingerne er at bidrage til at understøtte en høj faglig kvalitet i den samlede indsats for mennesker med sklerose på tværs af sygehuse, kommuner og praksisområde

Nationalt forum for sklerose

I Helhedsplanen for skleroseområdet indgår der et initiativ omkring Nationalt forum for sklerose. Grundet COVID-19 er dette forum først blevet nedsat i 2022. Medlemmerne har på tværs af sektorer delt viden og erfaringer, samt drøftet skleroseområdet med afsæt i Sundhedsstyrelsens Anbefalinger for tværsektorielle forløb for mennesker med multipel sklerose fra 2021, herunder implementeringen heraf. Dette for at sikre en mere ensartet national praksis for mennesker med sklerose.

Længerevarende rehabiliteringsforløb til patienter med amyotrofisk lateral sklerose (ALS), som lever længe med sygdommen

Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Regeringen og satspuljepartierne afsatte, som led i satspuljeaftalen på sundhedsområdet 2017–2020 i alt 4 mio. kr. til satspuljeprojektet 'Pilotprojektet om længerevarende rehabiliterings- og genoptræningsophold/forløb for personer med amyotrofisk lateral sklerose (ALS) og deres pårørende'.

Med puljen blev der etableret et pilotprojekt med tilbud om længerevarende rehabilitering- og genoptræningsophold/forløb med individuel intensiv fysisk træning og psykosocial støtte for de patienter med amyotrofisk lateral sklerose (ALS), der lever længe med sygdommen (5-15 år). Målet var at udvikle og afprøve et tilbud, som kunne supplere de eksisterende rehabiliterings- og genoptræningsophold/forløb for denne gruppe af patienter. Pilotprojektets formål var, at bidrage med viden om, hvorvidt et længerevarende rehabiliteringsophold/forløb kan bidrage til at bevare målgruppens funktionsevne længere, samt om det øger patienters og pårørendes livskvalitet.

Projektet blev forlænget til marts 2021, hvorefter der blevet udarbejdet en evaluering af '[Længerevarende rehabiliterings- og genoptræningsophold/forløb for patienter med ALS](#)'. Den samlede evaluering tyder på, at pilotprojektet har skabt forbedringer i livskvalitet og deltagelse blandt de pårørende og personer med ALS, der har deltaget på rehabiliteringsforløbene. Derudover er synergien mellem de tværfaglige og tværsektorielle aktører involveret i forløb med ALS blevet styrket gennem afholdelsen af kompetenceudviklingskurserne. På baggrund af evalueringen blev det kort tid efter besluttet at videreføre disse erfaringer ind i et nyt projekt som videreudvikler den metode, som allerede er afprøvet. Der skal sikres at borgere med amyotrof lateral sklerose (ALS), der lever længe med sygdommen (5-15 år), fortsat tilbydes længerevarende rehabilitering. Puljen evalueres efter endt afslutning ultimo 2024.

Tværfaglig funktionsevnevurdering og rehabiliteringsindsatser samt forløbsprogram for mennesker med epilepsi

Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Som led i udmøntningen af sundhedspuljen, jf. finansloven for 2019, blev der afsat 32,3 mio. kr. i perioden 2019-2022 til at sikre mere kvalitet og større sammenhæng i indsatsen for mennesker med epilepsi. Herunder blev der afsat en pulje på 10 mio. kr. til regionale og kommunale projekter vedrørende tværfaglig funktionsevnevurdering og rehabiliteringsindsatser. Puljens overordnede formål er at understøtte, at mennesker med epilepsi med behov for tværfaglig funktionsevnevurdering opspores og tilbydes funktionsevnevurdering. Den tværfaglige funktionsevnevurdering skal følges op af kommunikation og rådgivning til hjemkommunen, således at relevante rehabiliteringsindsatser kan iværksættes på tværs af lovgivning og forvaltninger. Midlerne blev udmøntet ultimo 2020 og projekterne er grundet COVID-19 forlænget. De forventes afsluttet i 2023.

Der blev desuden afsat 1,3 mio. kr. i 2021 til udarbejdelse af anbefalinger for tværsektorielle forløb for mennesker med epilepsi. Formålet med anbefalingerne er at bidrage til bedre tværfagligt samarbejde og koordinering af indsatser mellem sundhedsvæsnets aktører, samt mellem sundhedsvæsnets og øvrige kommunale forvaltningsområder som eksempelvis social-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet. Anbefalingerne blev udarbejdet på baggrund af en afdækning af epilepsiområdet udarbejdet i 2018 af Sundhedsstyrelsen. På den baggrund blev der nedsat en arbejdsgruppe med relevante aktører, herunder faglige selskaber, kommuner, regioner og patientforening til at rådgive Sundhedsstyrelsen i arbejdet. Anbefalingerne for tværsektorielle forløb for mennesker med epilepsi forventes offentliggjort i 2023.

Sundhedstjek til borgere på botilbud

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Med Overenskomst om almen praksis 2022 mellem Praktiserende Lægers Organisation og Regionernes Lønnings- og Takstnævn (RLTN) er der indført et sundhedstjek for personer på 18 år eller derover med betydeligt og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevneniveau, som opholder sig på et botilbud. Sundhedstjekket har til formål at forebygge og behandle somatiske sygdomme og at reducere uligheden i sundhed.

Alle praktiserende læger er forpligtet til at indgå i indsatsen for egne tilmeldte patienter. Indsatsen implementeres over en treårig periode. Første sundhedstjek af beboerne skal gennemføres inden den 1. januar 2025 skal derefter gentages hvert andet år eller årligt ved særlige omstændigheder. Det er i udgangspunktet botilbuddets personale, der skal kontakte beboerens egen læge med henblik på at drøfte behovet og muligheden for sundhedstjek. Sundhedstjekket skal resultere i udarbejdelse af en sundhedsplan for beboeren, så beboeren, pårørende og personale kan blive bedre rustet til selv at hjælpe beboeren.

Psykiatri

Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen

Dele af psykiatriområdet har snitflader til handicapområdet, da visse forløb ved psykisk lidelse kan have langvarig karakter og medføre betydelige funktionsnedsættelser.

10- årsplanen for psykiatrien

Den daværende regering (Socialdemokratiet) indgik i september 2022 en bred politisk aftale med Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Dansk Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance, Alternativet og Frie Grønne om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed.

Aftalen kom i forlængelse af et fagligt oplæg udarbejdet af Sundhedsstyrelsen i samarbejde med Socialstyrelsen (nu Social- og Boligstyrelsen), og indeholder 19 mål for psykiatrien, som spænder bredt og favner mental sundhed, forebyggelse, tidlig indsats og såvel behandlings- som socialpsykiatrien. Til målene er knyttet indikatorer, så det kan monitoreres, om udviklingen er på rette vej.

Aftalen indeholder bl.a. en her-og-nu-kapacitetspakke til den regionale psykiatri og der blev gennem en række konkrete indsatser taget hul på samtlige anbefalinger knyttet til de prioriterede indsatsområder i det faglige oplæg.

De fem områder er:

1. Opbygning af et lettilgængeligt tilbud i kommunerne til børn og unge i psykisk mistrivsel og med symptomer på psykisk lidelse,
2. Styrkede indsatser for mennesker med svære psykiske lidelser og her-og-nu kapacitetspakke til den regionale psykiatri,
3. Oplysnings- og afstigmatiseringsindsatser,
4. Styrkede tværfaglige og evidensbaserede miljøer,
5. Bedre rammer for forskning i forebyggelse og behandling af psykiske lidelser.

National afstigmatiseringsindsats

Selvom der i mange år har været god viden om psykiske lidelser og håndtering af disse er stigmatisering og udelukkelse af mennesker med psykiske lidelser fortsat udbredt.

Siden 2011 har paraply-indsatsen EN AF OS været hjørnesten i det nationale arbejde for afstigmatisering af psykisk lidelse, finansieret delvist af midlertidige satspuljemidler, fondsmidler, regioner og gennem ressourcer og aktiviteter i partnerskabskredsen. Med aftale om fordeling af reserven på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet fra 2021-2024 er det besluttet, at den nationale afstigmatiseringsindsats forankres i Sundhedsstyrelsen og der afsættes en pulje på 7,8 mio. kr. til initiativet. Indsatsen blev med Aftalen om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed styrket og midlerne afsat hertil forhøjet med 3,8 mio. kr. i 2023 og 8,2 mio. kr. årligt fra 2024-2026.

Bedre inddragelse af mennesker med psykiske lidelser og deres pårørende gennem civilsamfundet

Som led i satspuljeaftalen på sundhedsområdet for 2019-2022 blev der afsat 12,4 mio. kr. til en pulje til at sikre bedre inddragelse af mennesker med psykiske lidelser og deres pårørende gennem civilsamfundet. Sundhedsstyrelsen inviterede i foråret 2019 frivillige organisationer/foreninger, evt. i samarbejde med kommuner og regioner, til at ansøge om midler til projekter som skal styrke inddragelsen af brugere (borgere, patienter og pårørende) i indsatsen for mennesker med psykiske lidelser. Syv forskellige organisationer, heriblandt en række patientforeninger, har modtaget midler til projekter, som skal sikre bedre inddragelse af mennesker med psykiske lidelser og deres pårørende. Alle projekter er i 2023 afsluttet, hvilket skyldtes forsinkelser grundet COVID-19.

Viden om og udbredelse af peer-projekter

Som led i satspuljeaftalen på sundhedsområdet for 2019-2022 blev der afsat 20,5 mio. kr. til at øge og forankre inddragelsen af peers i indsatsen for mennesker med psykiske lidelser. Peers er personer med brugerbaggrund. Erfaringer viser, at inddragelse af personer, der har egne erfaringer med psykisk lidelse, er med til at øge kvaliteten i den indsats, der ydes for mennesker med psykiske lidelser.

Der blev tildelt midler til i alt otte projekter i både kommunalt og regionalt regi. I projekterne blev der arbejdet med at implementere peers-initiativer på baggrund af "Videnskataloget: Forankring og implementering af peerstøtte", som et led i satspuljen. Sundhedsstyrelsen udgav videnskataloget i 2019, forud for puljeopslaget.

Implementering af peers er således sket i forskellige arenaer, der hver har forskellige ressourcer, som sættes i spil, for at bidrage til et løft af området. Projekterne omfattede blandt andet peers-ansættelser og implementering af peers i miljøer med kunst og aktivitet som omdrejningspunkt, støtte til kontakt med det nære sundhedsvæsen, samt peers som generelle brobyggere mellem borger og sundhedsvæsen.

Der udarbejdes en intern evaluering/erfaringsopsamling af satspuljeprojektet, som forventes færdiggjort i 2023.

Gentagelse af undersøgelsen fra 2014 om mennesker med handicaps sundhedstilstand og sundhedsadfærd i 2020-2021

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

På baggrund af forslag til vedtagelse V77 fra 2012 om lighed i sundhed for udviklingshæmmede, der betoner, at "personer med handicap har ret til at nyde den højeste opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap" blev rapporterne: "Sundhedsprofil for voksne med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning og fysisk funktionsnedsættelse" og "Sundhedstilstanden blandt voksne med udviklingshæmning" udarbejdet. Undersøgelserne viste, at mennesker med fysiske og kognitive funktionsnedsættelser har dårligere helbred og trivsel sammenlignet med den øvrige befolkning.

I 2022 udgav Statens Institut for Folkesundhed rapporterne "Dødelighed blandt personer med udviklingshandicap" og "Sundhedsprofil for voksne med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning, fysisk funktionsnedsættelse og psykisk sygdom" som opfølgning på resultaterne fra de tidligere undersøgelser. Rapporterne fra 2022 viste, at uligheden i sundhed mellem personer med og uden helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning, fysisk funktionsnedsættelse eller psykisk sygdom i store træk er den samme som tidligere. Det ses blandt andet idet, dødeligheden blandt personer med udviklingshandicap er højere end for den øvrige befolkning, og idet personer med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning, fysisk funktionsnedsættelse eller psykisk sygdom i højere grad har en dårligere sundhedstilstand, en uhensigtsmæssig sundhedsadfærd og kontakt med sundhedsvæsenet samt i mindre grad har social kontakt, end den øvrige befolkning.

Særlig støtte og indsatser for personer med handicap under Covid-19

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Under covid-19 pandemien afsatte den daværende regering (Socialdemokratiet) af flere omgange midler til at understøtte indsatser for personer med handicap, som var særligt udsatte for en ændret hverdag og ensomhed som følge af nedlukning og restriktioner.

Aftale om initiativer for sårbare og udsatte grupper i forbindelse med COVID-19

En Aftale om initiativer for sårbare og udsatte grupper i forbindelse med COVID-19 blev indgået i april 2020. Med aftalen blev der etableret tre partnerskaber (for hhv. udsatte børn, udsatte voksne og mennesker med handicap) på tværs af myndigheder, civilsamfund, kulturinstitutioner, private aktører og den offentlige sektor med henblik på at kunne følge udviklingen løbende hos de berørte og sårbare målgrupper under coronapandemien. Partnerskaberne arbejdede ud over den fortløbende håndtering af problemstillinger knyttet direkte til coronasmitte (problemstillinger om værnemidler, test, restriktioner o.lign.) også med initiativer, der skulle modvirke isolation, utryghed og mental mistrivsel hos de udsatte grupper.

Partnerskabet på handicapområdet spillede en vigtig rolle i forbindelse med planlægningen og gennemførelsen af nye indsatser, og med at drøfte og følge de initiativer, som blev igangsat på området.

Med aftalen blev der også afsat midler til, at Danske Handicaporganisationer, LEV, Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF) og Dansk Blindesamfund kunne lave opsøgende indsatser og medlemsrettede aktiviteter m.v. med det formål at bryde isolationen og støtte op om anderledes måder at være sammen på, eksempelvis i form af digitale sociale arrangementer, kurser mv. og rådgivning om, hvordan mennesker med handicap kunne deltage i aktiviteter uden for hjemmet.

Aftale om 50 mio. kr. til at bekæmpe ensomhed

Med Aftale om 50 mio. kr. til at bekæmpe ensomhed (indgået november 2020) blev der afsat midler til at en række organisationer på socialområdet, herunder Danske Handicaporganisationer og ULF og kulturområdets foreninger som i samspil med lokale sociale aktører kan iværksætte initiativer til at modvirke ensomhed og isolation hos borgerne. Der blev også afsat 10

mio. kr. til 1000 nye fællesskaber med foreningsaktiviteter til ældre og voksne og 20 mio. kr. til at få selvisolerede borgere med i nye fællesskaber i foreningslivet.

National ensomhedsstrategi

Op mod 380.000 danskere i alderen 16 år og op efter føler sig svært ensomme. Samtidig har nedlukningerne under COVID-19 forstærket oplevelsen af ensomhed hos både unge og ældre. Konsekvenserne af ensomhed er markante for den enkelte og samfundet, og der er behov for, at der sættes fokus på ensomhed som en samfundsudfordring, der går på tværs af aldersgrupper, sektorer og fagområder. Der er derfor ved Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2022-2025 afsat midler til en national ensomhedsstrategi og som led heri et nationalt ensomhedspartnerskab, der skal indsamle viden og understøtte en national indsats mod ensomhed på tværs af sektorer. Der afsættes i alt 24,3 mio. kr. til initiativet i perioden 2022-2025.

Stimuli til oplevelsesindustrien

Med Aftale om finansloven for 2021 blev der afsat 750 mio. kr. til at stimulere oplevelsesindustrien blandt andet gennem oplevelsesaktiviteter for ældre og udsatte borgere, herunder personer med handicap, for at modvirke ensomhed og mistrivsel og samtidig holde hånden under oplevelsesindustrien.

Styrket veteranindsats

Forsvarsministeriet/Veterancentret

Størstedelen af danske veteraner, som udsendes til internationale missioner, vender styrkede hjem. De fleste kan fortsætte deres hverdag i Danmark, evt. med enkelte tilpasningsreaktioner. For en mindre del kan oplevelser under udsendelsen resultere i fysiske og psykiske efterreaktioner, herunder udvikling af posttraumatiske belastningsreaktioner (PTSD). Det anslås, at op i mod 10 pct. af veteranerne får symptomer på PTSD eller andre psykiske reaktioner efter deres udsendelse.

Forsvarsforligskredsen indgik i november 2020 en politisk aftale om at styrke veteranindsatsen med 15 nye initiativer med fokus på udsatte veteraner. Veterancentret har siden 2021 arbejdet med udviklingen og implementering af disse 15 nye initiativer. Af de 15 initiativer er følgende særligt målrettet veteraner med fysiske eller psykiske skader efter udsendelser.

På vej mod en god hverdag

Mange psykisk skadede veteraner har brug for ekstra støtte i forbindelse med afslutning af forløb i psykiatrien. Initiativet yder, i samarbejde mellem Videncenter om Handicap og Veterancentret, en særlig håndholdt indsats i overgangen til et godt og stabilt hverdagsliv. Veteranerne støttes i at etablere eller fastholde regelmæssige døgnrytmer, gode rutiner omkring måltider, husholdning, personlig pleje, behandling mv. Indsatsen er landsdækkende og tilpasses den enkelte veterans situation og behov.

Samarbejde med SundhedsTeamet i Københavns Kommune

For at styrke indsatsen for hjemløse veteraner har Veterancentret indgået samarbejde med SundhedsTeamet i Københavns Kommune om at styrke deres sundhedsfaglige gadeplansindsats. Målgruppen er hjemløse veteraner, samt særligt udsatte veteraner, der oplever svære reaktioner efter udsendelse, og som ikke selv opsøger og anvender sundhedssystemerne. Konkret tilbyder en sygeplejerske fra SundhedsTeamet hjemløse og udsatte veteraner opsøgende sundhedsfaglig hjælp, der hvor de befinder sig, under hensyntagen til deres livssituation og aktuelle behov. Målet er at skabe bedre sundhedsforhold for hjemløse og udsatte veteraner, samt bedre adgang til psykiatrien og det almindelige sundhedsvæsen. Indsatsen giver endvidere mulighed for at tage hånd om helbredsproblemer, før de udvikler sig til kroniske tilstande.

Øget familieindsats

Veterancentrets Familieenhed yder støtte til familier, pårørende og børn til veteraner med fysiske og psykiske skader. Med initiativet styrkes indsatsen med ansættelsen af flere specialiserede børne- og ungerådgivere, som yder individuel rådgivning mhp. at sikre en kvalificeret, helhedsorienteret og finmasket indsats på tværs af offentlige og frivillige aktører. Initiativet styrker samtidig vidensdeling og netværksdannelse blandt de aktører på veteranområdet, som støtter børn, familier og pårørende.

Videreudvikling af DIF Soldaterprojekt

DIF Soldaterprojekt er et idrætsstilbud til fysisk og psykisk skadede veteraner. Initiativet tilbyder Safe Zone træning, camps, events og dedikerede idrætsforeninger, der gør det muligt for skadede veteraner at deltage i idrætsfællesskaber. Safe Zone træning er idræt i trygge rammer, hvor veteranerne træner med andre veteraner, og dermed indgår i et fællesskab af ligesindede. Der findes en række Safe Zones landet over, hvor der udbydes forskellige sportsgrene. Tilbudet har til formål at engagere og motivere skadede veteraner til et mere socialt og aktivt liv med indhold i hverdagen. Forlængelsen af DIF Soldaterprojekt bidrager til at fastholde veteraner, der allerede er tilknyttet initiativet, i en positiv udvikling og undgå tilbagefald til eventuel social isolation.

8. Mødet med det offentlige system

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år.

Initiativerne går på tværs af de enkelte artikler i FN's handicapkonvention, men understøtter formålet med konventionen ved at sikre, at mennesker med handicap får adgang til den hjælp og støtte fra det offentlige, der er nødvendig for at få en god og velfungerende hverdag, og som sikrer et godt møde med og kontakt til det offentlige system.

Det er vigtigt at fremme mennesker med handicaps deltagelse i det civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle liv på lige fod med alle andre. Derfor arbejdes der løbende for at sikre, at mennesker med handicap får adgang til den hjælp og støtte fra det offentlige, der skal til for at kunne få en god og velfungerende hverdag.

Behovet for hjælp og støtte kan variere meget, men uanset behov er det vigtigt, at borgeren får den rette indsats. Derfor arbejdes der løbende på at styrke borgernes retssikkerhed. Eksempelvis blev der med satspuljeaftalen for 2018 afsat 53,4 mio. kr. til en handlingsplan for perioden 2018-2021 til styrkelse af kvaliteten i sagsbehandlingen på handicapområdet. Desuden blev der med satspuljeaftalen for 2019 afsat i alt 12 mio. kr. til etablering af en retssikkerhedsenhed med institutionel forankring i Ankestyrelsen og et tilhørende uafhængigt rådgivende organ, som har til opgave at udarbejde deskriptive analyser inden for temaer af betydning for retssikkerheden.

I perioden fra 2017 og frem er der desuden blevet offentliggjort årlige statistikker over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for klagesager over kommunale afgørelser, med henblik på at skabe gennemsigtighed og fokus på kvaliteten i den kommunale sagsbehandling på socialområdet generelt og navnlig på handicapområdet. Med lovgivning fra 2018 og 2022 er der desuden indført krav om, at kommunalbestyrelsen én gang årligt skal behandle danmarkskortet på et møde i kommunalbestyrelsen, samt eksplicit tage stilling til, hvorvidt der er behov for en handlingsplan til styrkelse af den juridiske kvalitet i kommunens sagsbehandling.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Mødet med det offentlige system.

Specialeplanlægning

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Den daværende regering (Socialdemokratiet) aftalte i finansloven for 2020 med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet at iværksætte en evaluering af den nuværende planlægning og organisering af handicapområdet med henblik på at styrke indsatsen, den nationale vidensdeling og sikre den mest hensigtsmæssige opgavefordeling mellem kommuner og regioner.

Baggrunden for evalueringen var bl.a., at bruger- og interesseorganisationer siden kommunalreformen i 2007, hvor kommunerne overtog det samlede ansvar for tilbud på det specialiserede socialområde, havde udtrykt bekymring for, at der var sket en afspecialisering af socialområdet, at vigtig viden er gået tabt og at højt specialiserede tilbud var forsvundet.

Evalueringen skulle danne grundlag for at nå frem til en national specialeplanlægning og sikre tilstedeværelsen af de rette tilbud, indsatser og viden på det specialiserede socialområde:

Evalueringen blev igangsat i sommeren 2020 og indeholdte tre spor:

1. Afdækning af det specialiserede socialområde
2. Udvikling og afprøvning af en model for beskrivelse af specialiseringsniveauer med henblik på specialeplanlægning
3. Initiativer, som understøtter specialisering og kvalitet

Evalueringen blev offentliggjort i maj 2022 og kan læses på [Social-, Bolig- og Ældreministeriets hjemmeside](#).

Det fremgår af regeringsgrundlaget "Ansvar for Danmark" fra december 2022, at regeringen vil indføre specialeplanlægning på den højt specialiserede del af handicapområdet.

Forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med handicap

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Med virkning fra 1. januar 2021 er der indført en ny bestemmelse - § 19 a – i lov om social service. Bestemmelsen pålægger kommunerne at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet, når en ung med handicap fylder 16 år. Bestemmelsen oplister en række væsentlige forhold, som kommunen skal overveje i forbindelse med forberedelsen af overgangen, og forpligter desuden kommunen til at sikre, at forberedelsen sker i dialog med den unge selv og hans eller hendes forældre. Bestemmelsen er med til at understøtte, at både kommunen, den unge og forældrene er godt forberedte på overgangen til voksenlivet, så den unge ikke står med et udækket hjælpebehov, når han eller hun fylder 18 år.

Med aftale om udmøntning af reserven 2020-2023 blev der afsat midler til at understøtte kommunernes implementering af § 19 a. Fem kommuner samarbejder med Social- og Boligstyrelsen om at udvikle en modelbeskrivelse, der kan udbredes til alle landets kommuner og i højere grad sikrer en god overgang til voksenlivet for unge med handicap.

Som supplement til selve lovbestemmelsen har Social- og Boligstyrelsen udarbejdet et inspirationsmateriale og en online temadag, som skal understøtte kommunernes implementering af de nye regler. Inspirationsmaterialet og temadagen er gratis tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside.

Danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for kommunale klagesager

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

I 2017 blev der for første gang offentliggjort et danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen for klagesager over kommunale afgørelser på socialområdet generelt og specifikt på børnehandicapområdet og voksenhandicapområdet. Der har fundet en offentliggørelse sted af kortene årligt siden.

Hensigten med kortene er at skabe gennemsigtighed og fokus på kvaliteten i den kommunale sagsbehandling på socialområdet generelt og navnlig på handicapområdet.

Med en lovændring, der trådte i kraft den 1. juli 2018 blev det et krav, at kommunalbestyrelsen én gang årligt skal behandle danmarkskortet på et møde i kommunalbestyrelsen. Med en lovændring, der trådte i kraft den 1. juli 2022, blev kravene til behandling af Danmarkskortet skærpet. Kommunalbestyrelsen skal nu i deres behandling af danmarkskortet eksplicit tage stilling til, hvorvidt der er behov for en handlingsplan til styrkelse af den juridiske kvalitet i kommunens sagsbehandling. Hvis de beslutter ikke at udarbejde en handlingsplan, skal kommunalbestyrelsen orientere Ankestyrelsen, der kan pålægge kommunen at udarbejde en handlingsplan.

Retssikkerhedsinitiativer på handicapområdet

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen/Ankestyrelsen

Med Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2022-2025 er der afsat midler til en række initiativer, der skal styrke borgernes retssikkerhed på handicapområdet. Retssikkerhedspakken indeholder 16 initiativer, hvoraf kan nævnes:

- Kursustilbud til sagsbehandlere på handicapområdet
- Udvidelse og udvikling af taskforcen på handicapområdet
- Indsats til forebyggelse af magtanvendelse

- Udbredelse af Værktøj til udredning og handleplan på børnehandicapområdet
- Udbredelse og forankring af Voksenudredningsmetoden (VUM)
- Borgeren i centrum - model for styrket tillid, samarbejde og inddragelse af borgerne i sagsbehandlingen på voksenhandicapområdet.
- Tjekliste på børnehandicapområdet: projektet er i gang med at udvikle en tjekliste, som skal hjælpe sagsbehandlere i kommuner, der behandler sager om hjemmetræning og andre sager på børnehandicapområdet.
- Styrket sagsbehandling i sager om flytning uden samtykke: Projektet er i gang med at udvikle en best practice guide til sager om flytning uden samtykke og forberede afholdelsen af webinarer målrettet sagsbehandlere i kommunerne. Initiativet skal ruste medarbejderne til at forebygge flytninger uden samtykke og hjælpe medarbejderne i deres arbejde, så flytteforløbene kan gennemføres hurtigere til fordel for borgerne.
- Kompetencegivende faglige temadage på handicapområdet: Ankestyrelsen er i gang med at planlægge afholdelsen af en række kompetencegivende faglige temadage målrettet sagsbehandlere og faglige ledere med henblik på at styrke deltagernes juridiske kompetencer inden for den sociale lovgivning.
- Læringsforløb – generelle sagsbehandlingsregler og konkrete eksempler: Formålet med initiativet er at kompetenceudvikle kommuner for at styrke retssikkerheden og kvaliteten på handicapområdet. Projektet er i gang med at forberede læringsforløbene, som består af en fysisk dag og en dag, hvor kommunen anvender det udarbejdede e-læringsmateriale.
- Webinar – at skrive en afgørelse: Projektet er i gang med at planlægge det første webinar, der har til formål at støtte den enkelte sagsbehandler i arbejdet med at skrive afgørelser og dermed forbedre kvaliteten af disse til gavn for borgerne. Tilbuddet gælder alle kommuner og vil bidrage til at sikre lovmedholdeligheden i den kommunale sagsbehandling.
- Handicapsagsbarometeret: Initiativets formål er at afdække, om kommunerne overholder regler og praksis på socialområdet i sager om børn og voksne med handicap. Projektet gennemgår henover tre år et større antal ikke-påklagede sager på udvalgte sagsområder. Det giver et nationalt overblik over overholdelse af centrale lovkrav i ikke-påklagede afgørelser på tværs af kommunerne.
- Juridisk serviceeftersyn: Formålet med initiativet er at indsamle viden om, hvorvidt kommuners afgørelser er i overensstemmelse med regler og praksis. På baggrund heraf udarbejdes et læringsnotat til de deltagende kommuner, der kommer med anbefalinger, der kan styrke kvaliteten i kommunernes sagsbehandling.
- Treårigt fokuseret indsats fra kommunaltilsynet og skærpet krav til kommunalbestyrelsens behandling af Danmarkskortet:

- Ankestyrelsens tilsyn er i gang med at følge op på kommunernes behandling af resultaterne i danmarkskortet ved blandt andet systematisk at gennemgå samtlige kommuners behandling af resultaterne i danmarkskortet og følge op på, om kommunerne lever op til forpligtigelsen om at tage stilling til, om der er behov for at udarbejde en handlingsplan på socialområdet.
- Ankestyrelsens tilsyn er også i gang med gennemgang af udvalgte kvalitetsstandarder i kommunerne. Kvalitetsstandarder er de nedskrevne og offentligt tilgængelige beskrivelser af den hjælp, kommunens borgere kan forvente fra kommunen, hvis der er behov for det
- Herudover er projektet ved at planlægge gennemgang af referater fra kommunalbestyrelsesmøder i samtlige 98 kommuner for at identificere eventuelle ulovlige beslutninger.
- Samlet retssikkerhedsundersøgelse: Initiativet har til formål at indsamle viden om retssikkerhedsudfordringer på handicapområdet og afdække perspektiver på potentialer for regelforenklinger. Projektet er i gang med de to delundersøgelser på hhv. børne- og voksenområdet. Fokus er på hjemmetræning, tabt arbejdsfortjeneste og socialpædagogisk støtte.

Retssikkerhedsenhed og tilhørende uafhængigt rådgivende organ

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Med satspuljeaftalen for 2019 er der i årene 2019-2022 afsat i alt 12 mio. kr. til yderligere initiativer til styrkelse af retssikkerheden. Kredsen af partier bag satspuljeaftalen blev i foråret 2019 enige om, at midlerne skal anvendes til etablering af en retssikkerhedsenhed med institutionel forankring i Ankestyrelsen og med et tilhørende uafhængigt rådgivende organ. Retssikkerhedsenheden er etableret primo 2020, og den har til opgave at udarbejde deskriptive analyser og undersøgelser inden for temaer af betydning for retssikkerheden på socialområdet.

De temaer, inden for hvilke retssikkerhedsenheden skal udarbejde analyser og undersøgelser, udpeges af det tilhørende uafhængige rådgivende organ. Dette organ består af repræsentanter fra Danske Handicaporganisationer, Rådet for Socialt Udsatte, Børnerådet, KL, Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, Dansk Socialrådgiverforening, Institut for Menneskerettigheder og Justitia.

Hver analyse og undersøgelse fra retssikkerhedsenheden sendes via det rådgivende organ til social- og boligministeren og til Folketingets Socialudvalg. Det rådgivende organ kan ledsage hver analyse eller undersøgelse af bemærkninger fra organet, dog således at bemærkningerne ikke kan have karakter af anbefalinger.

Bedre koordination i indsatserne for børn og unge med handicap

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

I Udviklings- og Investeringsprogrammet blev der i 2022 igangsat et projekt om udbredelse af to afprøvede samarbejdsmodeller "Én familie – én indgang og Sammen om familien". Projektet ligger i forlængelse af og er igangsat på baggrund af positive evalueringsresultater af 12 kommuners arbejde med projektet om bedre koordination i indsatserne til børn og unge med handicap og deres familier. Projektet gennemføres i perioden 2022-2024. Social- og Boligstyrelsen forestår kommunernes kompetenceudvikling i arbejdet med modellernes kerneelementer og yder lokal implementeringsstøtte.

Formålet med projektet er, at flere kommuner i landet skaber bedre sammenhæng og koordination i indsatser til børn med handicap og deres familier. Udbredelsesprojektet evalueres ikke. Social- og Boligstyrelsen understøtter kommunernes egen monitorering og behov for dataindsamling.

Taskforce på handicapområdet

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Som en del af satspuljeaftalen for 2014 blev der etableret en taskforce på handicapområdet. Med satspuljeaftalen for 2018 blev taskforcen tildelt varige midler.

Formålet med taskforcen er at støtte kommunerne i deres arbejde med at styrke kvalitet og retssikkerhed i sagsbehandlingen på handicapområdet - både børn og voksne - inden for serviceloven.

Taskforcen tilbyder to typer af samarbejde med kommunerne: Korte formidlings- og læringsforløb og længerevarende analyse- og udviklingsforløb. Herudover afholder taskforcen fire gange årligt regionale temadage, hvor den indsamlede viden fra samarbejdet med kommunerne formidles til alle landets kommuner. Endelig indsamler taskforcen løbende gode eksempler på redskaber fra de kommuner, som taskforcen samarbejder med. Disse formidles på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside til inspiration for alle landets kommuner.

De længerevarende analyse- og udviklingsforløb har to års varighed. Der igangsættes hvert år fire forløb, to på børnehandicapområdet og to på voksenhandicapområdet.

De længerevarende analyse- og udviklingsforløb består af:

- En omfattende analyse af kommunens styrker i sagsbehandlingen.
- Anbefalinger til, hvor kommunen fremadrettet kan målrette indsatsen i arbejdet med at styrke kvaliteten i sagsbehandlingen.
- Rådgivning og vejledning i at efterleve anbefalingerne i et udviklingsforløb.

Der er siden opstarten iværksat 28 længerevarende forløb.

Resultaterne for kommunerne spænder over deres egne vurderinger af et positivt udbytte, opdatering og udvikling af procedurer og redskaber, styrket kvalitet og lovmedholdelighed samt nedbringelser af antallet af fejl set i taskforcens sagsmålinger.

Voksenudredningsmetoden version 2.0 (VUM 2.0)

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Voksenudredningsmetoden (VUM) blev udviklet i et samarbejde mellem det daværende Socialministerium og KL i perioden 2010-2011.

Med satspuljeaftalen for 2018-2021 har Social- og Boligstyrelsen videreudviklet og opdateret VUM i samarbejde med KL og med inddragelse af kommuner og Ankestyrelsen. Metoden foreligger nu i version 2.0.

Formålet med VUM 2.0 er at understøtte den socialfaglige og lovgivningsmæssige kvalitet i sagsbehandlingen og dokumentationen af den sociale indsats med udgangspunkt i den enkelte borger.

Metoden danner ramme for en systematisk udredning af borgernes ønsker, funktionsevne og behov for støtte samt tilrettelæggelse af en lovmedholdelig og effektiv sagsbehandling fra sagens opstart til opfølgningen herpå. Metoden giver løbende anbefalinger til, hvordan sagsbehandler kan tilrettelægge samarbejdet med borgeren med fokus på dennes recovery, rehabilitering eller habilitering.

Yderligere understøtter metoden dokumentations- og samarbejdspraksis mellem udfører og myndighed, hvorved der skabes grundlag for en sammenhængende og helhedsorienteret indsats med borgeren i centrum.

Metoden kan samtidig bidrage til styringen af området gennem bedre ledelsesinformation og data om, hvorvidt indsatsen har resulteret i ændringer i borgernes funktionsevne og støttebehov samt økonomiske overvejelser i sagsbehandlingen.

Med Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2022-2025 er der afsat midler til udbredelse og forankring af VUM 2.0. Initiativet indebærer blandt andet, at der udvikles e-læring om metoden som stilles frit til rådighed for landets kommuner og at kommunerne tilbydes hjælp til implementering af Social- og Boligstyrelsen.

Socialtilsyn

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Med ikrafttrædelsen af Lov om socialtilsyn den 1. januar 2014, blev der etableret fem socialtilsyn, som varetages af fem kommuner, ét socialtilsyn i hver geografisk region. Socialtilsynet har ansvaret for at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med de af loven omfattede tilbud og plejefamilier. Socialtilsynet har derudover fra 1. januar 2018 godkendt og ført tilsyn med foreninger og private virksomheder, der varetager eller ønsker at varetage arbejdsgiverfunktioner i ordninger med kontant tilskud til ansættelse af hjælpere og borgerstyret personlig assistance (BPA) efter servicelovens §§ 95 og 96. Socialtilsynet skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten i tilbud og plejefamilier, så de har den fornødne generelle kvalitet til at håndtere og varetage omsorgen og støtten til den målgruppe, som de er godkendt til. Socialtilsynet har både i forbindelse med godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med tilbud og plejefamilier en udtrykkelig forpligtelse til at indgå i dialog.

Som led i tilsynsreformen blev der desuden etableret en auditfunktion i Social- og Boligstyrelsen, som har til opgave at følge praksis i socialtilsynet og understøtte udførelsen af godkendelses- og tilsynsopgaven.

Som følge af Aftale om styrkelse af socialtilsynet og styrkelse af det økonomiske tilsyn med sociale tilbud fra april 2021 trådte en række ændringer af bl.a. lov om socialtilsyn og bekendtgørelse om socialtilsyn i kraft den 1. februar 2022 og 1. juli 2022. Ændringerne indebar en række konkrete tiltag, der på forskellig vis skulle understøtte socialtilsynets godkendelses- og tilsynsopgave samt handlemuligheder og sikre større ensartethed i tilsynet med sociale tilbud på tværs af landet samt styrke det økonomiske tilsyn og sikre bedre gennemsigtighed i tilbudenes økonomi og socialtilsynets tilsyn hermed. Derudover blev Social- og Boligstyrelsens auditfunktion styrket samtidig med, at det lokalpolitiske ansvar for varetagelsen af opgaven blev tydeliggjort i lov om socialtilsyn.

Bedre koordinering og formidling på hjælpemiddelområdet

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Lettere adgang til data om hjælpemidler

Social- og Boligstyrelsen udstiller dataudtræk fra Hjælpemiddelbasen som åbne offentlige data. Data benyttes i stadig større omfang som grundlag for kommunal og regional informationssøgning og lagerstyring på hjælpemiddelområdet. Datamængde og datakvalitet udvikles løbende i samarbejde med hjælpemiddelleverandører, fagpersoner, systemleverandører, kommuner og regioner.

I 2020 blev der etableret en national statistik om hjælpemidler. Statistikken har siden 1. juli 2022 været indberetningspligtig for kommunerne. Data indsamles fra kommunernes hjælpemiddeldepoter og indhentes til Danmarks Statistik. Hjælpemiddelstatistikken indeholder information om personer, der bevilges støtte til et hjælpemiddel udlånt fra kommunernes hjælpemiddeldepoter. Hjælpemidler bevilges af kommunen primært efter § 112 i serviceloven, men de kan også bevilliges efter lovgivning på eksempelvis beskæftigelsesområdet, fx lov om aktiv beskæftigelsesindsats. Statistikken kan derfor også bidrage med et overblik over hjælpemiddelområdet på tværs af fagområder.

For at en borger kan få støtte til hjælpemidler, er det en betingelse, at hjælpemidlet i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne eller i væsentlig grad kan lette den daglige tilværelse i hjemmet eller er nødvendigt for, at den pågældende kan udøve et erhverv. Statistikken bidrager med mere national viden om gruppen af borgere med handicap, som er en meget sammensat gruppe, og hvor det ikke tidligere har været muligt nationalt at opgøre og følge de borgere, der alene modtager støtte i form af et hjælpemiddel. Statistikken er dermed med til at styrke vidensgrundlaget på socialområdet, og giver et bedre grundlag for styring og prioritering af området.

Formidling og udvikling af viden og information på hjælpemiddelområdet

På Social- og Boligstyrelsens hjemmeside blev der i 2021 lanceret en ny sektion om hjælpemiddelområdet. Sektionen introducerer begreber, metoder, standarder samt forsknings- og fagmiljøer på området. Desuden redegøres der for den gældende lovgivning og den offentlige praksis. Endelig redegøres der for Social- og Boligstyrelsens aktiviteter, redskaber og netværk på området.

Unge med autisme og overgangen til et selvstændigt voksenliv

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

I Udviklings- og Investeringsprogrammerne blev der i 2019 igangsat et projekt, som 1) skal screene efter sociale og mestringsrettede metoder og indsatser målrettet unge med autisme, og som 2) skal modne (udvikle og tilpasse) indsatser til unge med autisme.

Målgruppen af unge med autisme er stigende, og samtidig viser forskning, at voksne med autisme generelt klarer sig dårligere i voksenlivet på parametre som uddannelse, beskæftigelse, oplevet livkvalitet og trivsel end andre voksne med kognitive funktionsnedsættelser. Projektets mål var at udvikle indsatser, som støttede unge med autisme med kompetencer til at kunne mestre et selvstændigt voksenliv og udbrede viden om, hvordan unge med autisme kan støttes på et forebyggende og foregribende niveau.

På baggrund af kerneelementer fundet i screeningen blev der i 2019 udviklet to læringsforløb, og i 2020 blev de to læringsforløb implementeret i seks kommuner. Læringsforløbene er løbende blevet justeret frem til udgangen af 2022.

Projektet blev afsluttet i 2022 med en evaluering af læringsforløbene. Evalueringen viste, at det overordnet er lykkedes at implementere læringsforløbet i de seks kommuner. Mange af de unge har fået en styrket selvopfattet handleevne og styrket livskvalitet, og det viste sig, at andelen af unge, der følte sig ensomme, blev mindsket. De fleste unge har haft stort udbytte af at deltage og oplever indsatsen som både brugbar, meningsfuld og relevant. Det positive udbytte ved at deltage, handler ofte om, at de har mødt andre i samme situation som dem selv.

De fleste gruppevejledere, støttepersoner og ledere vurderer, at indsatsen samlet set har været motiverende og hjælpsom for de unge. Indsatsen vurderes til at have et godt potentiale til at igangsætte en positiv udviklingsproces hos de unge. Særligt sammenhængen mellem gruppeforløb og individuel støtte har haft en positiv effekt. Læringsforløbet vurderes overordnet set af kommunerne som et positivt og velkomment bidrag til indsatsen for målgruppen af unge med autisme.

9. Viden og dataindsamling

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 31: Statistik og dataindsamling og 33: National gennemførelse og overvågning.

I henhold til artikel 31 forpligter deltagerstaterne sig til at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske og forskningsmæssige data, som blandt andet skal anvendes til at bidrage til vurderingen af deltagerstaternes overholdelse af deres forpligtelser i henhold til konventionen.

I henhold til artikel 33 skal deltagerstaterne blandt andet udpege eller oprette en koordinerende funktion i centraladministrationen for at lette tværgående indsatser i forskellige sektorer og på forskellige niveauer, ligesom de skal udpege en eller flere uafhængige funktioner med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af konventionen. Det civile samfund skal inddrages og deltage i overvågningsprocessen.

Der bør målrettet arbejdes for at forbedre vores viden om mennesker med handicap gennem forskning og konkrete udviklingsprojekter og ved at samle viden om effekten af de indsatser, der iværksættes for at understøtte inklusion, ligebehandling og selvhjulpethed.

Målet er også fremover at arbejde for at forbedre statistik og data på handicapområdet og for at skabe ny viden om udfordringer og løsninger for derigennem at understøtte handicapkonventionens målsætninger på dette område. Analyserne i Social-, Bolig- og Ældreministeriets årlige socialpolitiske redegørelse adresserer blandt andet videnshuller på socialområdet og tager sigte på at opnå mere dækkende viden om, hvad der karakteriserer de forskellige målgrupper, hvilke indsatser de får, hvad indsatserne koster, og hvad resultaterne af indsatserne er.

Derudover introducerede Social-, Bolig- og Ældreministeriet i januar 2018 Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM), som har til formål at give kommunerne et værktøj, der kan styrke de lokale beslutningsgrundlag om konkrete indsatser på bl.a. handicapområdet. I 2021 er SØM blevet udvidet med ny viden om beskæftigelsesrettede indsatser over for borgere med handicap.

I de kommende år vil der særligt blive arbejdet for at genere og videreformidle ny viden, herunder viden om sociale metoder på handicapområdet.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Viden og dataindsamling.

Socialpolitisk Redegørelse

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Social-, Bolig- og Ældreministeriet udgiver hvert år en Socialpolitisk Redegørelse, der gør status for den socialpolitiske indsats og beskriver målgrupperne på området, herunder personer med handicap.

Redegørelsens analyser er blandt andet med til at styrke vidensgrundlaget og fremme en mere analyse- og datadrevet prioritering på socialområdet. Analyserne bidrager således med at skabe ny viden om, hvad der karakteriserer de forskellige målgrupper, hvilke indsatser de får, hvad indsatserne koster, og hvad resultaterne af indsatserne er.

Redegørelsen indeholder hvert år særlige temaanalyser af målgrupperne på socialområdet. I redegørelsen for 2021 indgår et kapitel om tilbuds billedet på det specialiserede socialområde. Kapitlet beskriver tilbuddenes afdelinger, herunder hvilke målgrupper de henvender sig til, og hvor mange forskellige målgrupper afdelingerne er registreret til at kunne hjælpe. Derudover ser kapitlet nærmere på socialtilsynets kvalitetsvurderinger af de forskellige tilbud, der henvender sig til henholdsvis få og mange målgrupper. I redegørelsen for 2022 indgår et kapitel om modtagere af hjælpemidler, som for første gang tegner et samlet billede af, hvem der modtager støtte i form af hjælpemidler i Danmark. Kapitlet belyser herunder også arbejdsmarkedstilknytningen for modtagere og den kommunale variation i andelen af modtagere af hjælpemidler.

Evalueringen af det specialiserede socialområde

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Som beskrevet i kapitel 8 igangsatte den daværende regering (Socialdemokratiet) i 2020 en evaluering af det specialiserede socialområde. Som en del af evalueringen blev der gennemført en række nye analyser af både tilbud og målgrupper på det specialiserede socialområde. Således er der blandt andet udarbejdet en analyse om den geografiske dækning af tilbud på det specialiserede socialområde og en om kommunernes brug af botilbud i andre kommuner. Som en del af evalueringen udarbejder VIVE desuden en komparativ undersøgelse af det specialiserede socialområde i Danmark, Sverige og Norge, og Ankestyrelsen udarbejder tre analyser om bl.a. kommunernes praksis vedr. visitation til botilbud og kommunernes overvejelser ved valg af opholdssteder og døgninstitutioner.

I forbindelse med evalueringen gennemførte VIVE i 2021 en brugertilfredshedsundersøgelse blandt voksne borgere, som modtager socialpædagogisk støtte i eget hjem, på botilbud eller botilbudslignende tilbud. Undersøgelsen giver et indblik i borgernes tilfredshed med den socialpædagogiske støtte samt deres oplevelse af visitationsprocessen, når de tildeles støtte.

Den samlede evaluering kan ses på [Social-, Bolig- og Ældreministeriets hjemmeside](#).

Personer med Handicap – Hverdagsliv og levevilkår

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Med aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet for 2020 blev initiativet, om at måle og danne et overblik over de muligheder og barrierer, som personer med handicap møder i deres hverdag, videreført. Således blev SHILD – Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark gennemført igen i 2020, og resultaterne blev udgivet som en rapport i 2021 (levevilkårsundersøgelsen). Levevilkårsundersøgelsen følger op på undersøgelserne fra 2012 og 2016, og gør det muligt at følge udviklingen over tid.

Levevilkårsundersøgelsen centrerer sig om flere hovedpunkter såsom personer med handicaps uddannelses-, sundheds- og beskæftigelsesniveau sammenlignet med den øvrige befolkning. Herudover tilgængeligheden i at deltage i kulturelle og sociale aktiviteter for denne gruppe.

Med aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet for 2020 blev det også besluttet at videreføre Inklusionsmålingen. Inklusionsmålingen udføres hvert fjerde år mellem Levevilkårsundersøgelserne, og gør det muligt at følge udviklingen med kortere interval.

Inklusionsmålingen blev senest gennemført i 2022, og resultaterne fra undersøgelsen offentliggøres i 2023. Inklusionsmåling indebærer et begrænset antal spørgsmål fra SHILD inden for udvalgte tematikker (uddannelse, beskæftigelse og medborgerskab). Inklusionsmålingen 2023 undersøger som noget nyt også muligheder og barrierer for personer med psykiske handicap samt belyser et nyt tema om livskvalitet.

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM)

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) blev lanceret i 2018 for at fremme investeringstankegangen på socialområdet. Modellen kan hjælpe kommuner og andre aktører med at skabe et overblik over omkostningerne ved en indsats og opgøre det budgetøkonomiske potentiale, der kan være ved investeringer i forebyggelse og virksomme sociale indsatser. Dermed kan SØM være med til at styrke de lokale beslutningsgrundlag for konkrete indsatser på socialområdet, herunder blandt andet på handicapområdet.

SØM indeholder følgende målgrupper på handicapområdet:

- Voksne med ADHD (18 – 64 år)
- Voksne med autisme (18 – 64 år)
- Voksne med udviklingshæmning (18 – 64 år)

- Voksne med erhvervet hjerneskade (18 – 64 år)
- Voksne med synshandicap (18 – 64 år)
- Børn og unge med opmærksomhedsforstyrrelse (6 – 13 år og 14 – 17 år)
- Unge med autisme (14 – 17 år)

Som led i projektet "Målrettet udbredelse af viden om handicap og beskæftigelse" i satspuljeaftalen på beskæftigelsesområdet fra 2019 blev der i 2021 tilføjet ny viden om beskæftigelsesrettede indsatser til borgere med handicap i SØM. Med udvidelsen er det nu muligt at beregne det økonomiske potentiale for beskæftigelsesrettede indsatser til borgere med handicap.

Dermed er det for flere af ovenstående målgrupper muligt at regne på både sociale indsatser og beskæftigelsesrettede indsatser i SØM.

SØM er et beregningsværktøj, der består af to dele:

- En *vidensdatabase*, som indeholder viden om effekter, priser og potentielle økonomiske konsekvenser for sociale indsatser til udvalgte målgrupper. Vidensdatabase kan f.eks. bruges som inspiration til kommunernes egne beregninger på konkrete indsatser.
- En *beregningsramme*, som guider brugeren trin for trin til at beregne det samlede nettoresultat af en konkret indsats baseret på oplysninger om indsatsens omkostninger og succesrate samt de økonomiske konsekvenser over tid. Beregningerne kan bygge på viden fra vidensdatabase eller kommunens egen data.

Estimaterne i SØMs vidensdatabase er overordnede skøn baseret på registerdata, som kan være mere eller mindre repræsentative for den konkrete lokale indsats og målgruppe. Gode SØM-beregninger kræver derfor både økonomfaglige og socialfaglige kompetencer samt et godt kendskab til den lokale kontekst, hvor den sociale indsats finder sted.

Modellen er udviklet af VIVE og Incentive i samarbejde med Social- og Boligstyrelsen med midler afsat fra satspuljeaftalen for 2016, 2017 og 2018. Fra 2022 er der afsat en permanent bevilling til SØM i regi af aftalen om reserven til foranstaltninger på social, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet. Modellen opdateres og videreudvikles løbende, og arbejdet er forankret i en SØM-enhed i Social- og Boligstyrelsen.

SØM, dokumentation, e-læring og case-eksempler kan tilgås på [Social- og Boligstyrelsens hjemmeside](#).

De nationale statistikker om handicapkompenserende indsatser og ydelser til børn og voksne på socialområdet

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Statistikken for voksne med handicap og udsatte voksne giver konkret viden om, hvilke ydelser der gives, varigheden af ydelserne og hvem der modtager ydelser inden for handicapområdet. Statistikken gør det muligt at følge udviklingen i antallet af voksne modtagere af ydelser efter serviceloven. Datagrundlaget er på baseret på kommunale indberetninger om ydelser efter serviceloven til borgere med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne, herunder personer med psykiske vanskeligheder samt socialt udsatte. Al data er på CPR-niveau.

I maj 2015 offentliggjorde Danmarks Statistik oplysninger for 12 kommuner. Ved den seneste offentliggørelse i 2022 kunne Danmarks Statistik på vegne af Social-, Bolig- og Ældreministeriet for første gang offentliggøre dækkende oplysninger fra alle 98 kommuner. Der er således retvisende data om voksne borgere, der modtager ydelser efter lov om social service fra alle 98 kommuner fra 2018 til og med 2021.

For at få et så dækkende billede af målgruppen som muligt, er der fra 1. juli 2021 indført indberetningskrav for en række indsatser, som børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne kan modtage efter serviceloven. Data vedr. indsatser givet i 2022 offentliggøres medio 2023, hvilket vil være første udgivelse af den nye statistik for handicapkompenserende indsatser til børn og unge.

Med de nye data vil det for første gang være muligt at opgøre antallet af indsatser på CPR-niveau og koble data om børnene og de unge med en lang række øvrige registeroplysninger til brug for analyse og forskning. De nye data vil også være med til at styrke udviklingen af mere viden om, hvilke indsatser der virker, og derved understøtte at der investeres i de rigtige sociale indsatser for målgruppen.

Vejledende, faglige forløbsbeskrivelser

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Social- og Boligstyrelsen udarbejder som led i den nationale koordinationsstruktur, jf. kapitel 8, vejledende, faglige forløbsbeskrivelser på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Forløbsbeskrivelserne har til formål at udgøre en faglig ramme for tilrettelæggelsen af kommunernes indsats over for en række målgrupper og skal indeholde den aktuelt bedste viden om, hvilke tilbud og indsatser der er centrale for målgruppen for at skabe positiv effekt for borgerne herunder hvilke faglige kompetencer, der er relevante at inddrage i indsatsen i de forskellige faser.

Social- og Boligstyrelsen har indtil videre udarbejdet otte forløbsbeskrivelser for henholdsvis børn og unge med tidligt konstateret høretab (april 2015/august 2019), børn og unge med alvorlig synsnedsettelse (januar 2016/juni 2020), voksne med kompleks erhvervet hjerneskade (august 2016/november 2021), børn med verbal dyspraksi (oktober 2017/januar 2020/december 2021), børn og unge med sjældne handicap (april 2019), børn og unge med svær cerebral

parese (juni 2019), udsatte gravide med skadeligt rusmiddelforbrug (september 2022) og børn og unge med komplekse funktionsnedsættelser som følge af prænatal eksponering for rusmidler og afhængighedsskabende medicin (september 2022).

Initiativer vedr. ADHD

Social-, Bolig- og Ældreministeriet/Social- og Boligstyrelsen

Social- og Boligstyrelsen har afsluttet et initiativ målrettet unge og voksne med ADHD og tilsvarende udfordringer:

- I *Udbredelse af mestringsindsats til unge og voksne med opmærksomhedsforstyrrelse* (UIP 2020) udbredtes metoden R&R2-ADHD til 16 interesserede kommunale, regionale og private aktører, med henblik på at give disse aktører adgang til effektive indsatser, der kan give borgere over 16 år med opmærksomhedsforstyrrelser et bedre fundament for at mestre hverdagslivet. Initiativet bygger på satspuljeprojektet "Bedre hjælp til unge og voksne med ADHD", hvor R&R2-ADHD er afprøvet og evalueret med gode resultater.

Social- og Boligstyrelsen er i gang med følgende initiativer målrettet børn, unge og voksne med ADHD og tilsvarende udfordringer:

- I *Mestringsprogram til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser* (UIP 2021) udvikles og modnes et program målrettet 8-14 årige børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Programmet består af et gruppeforløb til børnene med tilhørende kompetenceforløb til voksne omkring børnene. Formålet med indsatsen er at styrke børnenes mestring af hverdagen for derigennem at øge deres trivsel. Programmet udvikles og modnes over en treårig periode af Social- og Boligstyrelsen i samarbejde med forskere og udvalgte kommuner.
- I *Styrket overgang til og fastholdelse på ungdomsuddannelse for unge med handicap (BUIP 2021-2024)* skal der udvikles og modnes en model forankret på socialområdet, der kan støtte unge med handicap i at starte på og gennemføre en ungdomsuddannelse. Modellen vil blive baseret på aktuelt bedste viden med fokus på både organisatoriske, personlige og sociale forhold. Målgruppen for initiativet er unge med handicap i alderen 14-25 med de kognitive forudsætninger til at gennemføre en ordinær ungdomsuddannelse med rette støtte. Det forventes, at unge med ADHD og tilsvarende udfordringer er en betydelig del af målgruppen.
- I 2022-2023 udarbejder VIVE for Social- og Boligstyrelsen en videnskortlægning over virksomme indsatser til børn og unge med ADHD og autisme. Videnskortlægningen skal bidrage til et opdateret vidensgrundlag. I forlængelse af videnskortlægningen udarbejder Social- og Boligstyrelsen praksisrettede anbefalinger målrettet fagprofessionelle, der har kontakt med målgrupperne.

Statistik for individhenførbare udgifter

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Statistikken for individhenførbare udgifter er en frivillig statistik, der er oprettet i 2021. Statistikken giver de deltagende kommuner mulighed for at indberette oplysninger om udgifter på borgerniveau til en lang række ydelser efter lov om social service. Med statistikken er det muligt at koble udgiften til den enkelte borger, der modtager en handicapydelse med andre registre til brug for forskning og analyse. I 2021 var der 16 kommuner, der indberettede data til statistikken.

Nye opgørelser af foranstaltningsdomme

Justitsministeriet

Siden 2002 har Justitsministeriet udgivet rapporter med oplysninger om antallet af foranstaltningsdomme, der er afsagt årligt, fordelt efter de dømtes mentale tilstand, foranstaltningsernes længstetid og art m.v.

Foranstaltningsdomme idømmes personer, der på gerningstiden var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, samt personer, der var mentalt retarderede i højere grad, og som derfor ikke straffes, jf. straffelovens § 16, stk. 1. Tilsvarende gælder personer, der på gerningstiden var mentalt retarderede i lettere grad, eller i en tilstand ligestillet hermed, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf, jf. straffelovens § 16, stk. 2. Hvis en tiltalt frifindes for straf i medfør af straffelovens § 16, kan retten træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser, jf. straffelovens § 68. Endvidere kan retten, såfremt det findes formålstjenligt, træffe bestemmelse om foranstaltninger i stedet for at idømme straf, hvis gerningspersonen ved den strafbare handling foretog sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er af den i § 16 nævnte beskaffenhed, jf. straffelovens § 69.

Den seneste rapport "Foranstaltningsdomme i 2021" indeholder som noget nyt opgørelser af antallet af igangværende foranstaltningsdomme opdelt efter de dømtes mentale tilstand, opgørelser af udviklingen i varigheden af afsluttede foranstaltningsdomme, samt hvordan foranstaltningsdommene er afsluttet.

10. Internationalt samarbejde

I dette kapitel præsenteres de initiativer, der er iværksat, afsluttet, eller hvor der er sket en særlig udvikling i de seneste år, og som i overvejende grad kan relateres til FN's handicapkonventions artikel 11: Risikosituationer og humanitære nødsituationer, artikel 32: Internationalt samarbejde, artikel 34: Komiteen for rettigheder for personer med handicap, artikel 35: Beretninger fra deltagerstaterne, samt artiklerne 36-50 om-handlende procedure for samarbejde og forpligtelser deltagerstater og komiteen imellem.

I henhold til artikel 11 skal deltagerstaterne sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer herunder væbnede konflikter, humanitære nødsituationer og naturkatastrofer.

I henhold til artikel 32 anerkender deltagerstaterne vigtigheden af internationalt samarbejde og fremme deraf til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne for konventionen. Deltagerstaterne forpligter sig til at medtænke mennesker med handicap i dette arbejde.

Artikel 34 indeholder bestemmelse om nedsættelse af en komité for rettigheder for personer med handicap, herunder bestemmelser om antallet af medlemmer, valg af medlemmer, valgperiodens længde og vederlag.

Artikel 35 indeholder bestemmelser om deltagerstaternes forpligtelse til at afgive beretning til FN's Handicapkomite om de foranstaltninger, der er truffet til gennemførelse af deres forpligtelser efter konventionen. Beretning skal afgives mindst hvert fjerde år samt yderligere, når komiteen udbeder sig det.

Artiklerne 36-50 indeholder blandt andet bestemmelser om behandling af deltagerstaternes beretninger, samarbejdet mellem deltagerstaterne og komiteen, komiteens beretning mv. samt bestemmelser om ikrafttræden af konventionen, ændringer og opsigelse.

Med ratifikationen af FN's Handicapkonvention i 2009 forpligtede Danmark sig til at arbejde for at fremme det internationale samarbejde til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne i FN's Handicapkonvention. Det vil blandt andet kunne lette forskningssamarbejde og adgang til videnskabelig og teknisk viden.

Ved at underskrive konventionen har Danmark - på lige fod med de andre deltagerstater - forpligtet sig til mindst hvert fjerde år at afgive beretning til FN's Handicapkomité om de foranstaltninger, der er truffet til gennemførelse af forpligtelserne efter konventionen, og om de fremskridt, der er gjort i den henseende. Alle deltagerstater mødes regelmæssigt til en konference for at behandle ethvert forhold vedrørende gennemførelsen af konventionen.

Danmark har senest afleveret en samlet anden og tredje periodisk rapport til FN's Handicapkomité i foråret 2020. Afrapporteringen følges af en eksamination, og Danmark skulle oprindeligt have været eksamineret ved FN's Handicapkomité i 2021, men dette er blevet udskudt på ubestemt tid grund COVID-19. Danmark forventes tidligst at blive eksamineret i 2024, men FN's handicapkomité har endnu ikke offentliggjort en dato for eksaminationen.

På de følgende sider præsenteres en kort status på de aktuelle og fremadrettede initiativer om temaet: Internationalt samarbejde.

Fokus på rettigheder for personer med handicap i EU-samarbejdet

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Europa-Kommissionen vedtog i oktober 2021 strategien En Union med lige muligheder: Strategien for rettigheder for personer med handicap 2021-2030. Strategien har til formål at forbedre tilværelsen for personer med handicap i det kommende årti — både i og uden for EU — og har fokus på forskellige indsatsområder så som tilgængelighed, demokratisk deltagelse, selvstændig livsførelse, arbejdsmarkedsdeltagelse, uddannelse, sundhed, ligebehandling og fremme af rettigheder for personer med handicap på verdensplan.

Et af flagskibsinitiativerne i strategien er nedsættelse af en ekspertgruppe med medlemmer fra alle 27 medlemsstater og repræsentanter fra europæiske handicapcivilsamfundsorganisationer. Ekspertgruppen blev nedsat i efteråret 2021, og Danmark har siden været repræsenteret med to medlemmer fra Social-, Bolig- og Ældreministeriet. Ekspertgruppen holder tre årlige møder, hvor større initiativer under EU's Handicapstrategi drøftes. Ekspertgruppen bruges derudover som platform for gensidig udveksling af viden og erfaring på handicapområdet mellem medlemsstaterne.

Nyt samarbejde om handicapområdet i Nordisk Ministerråd

Social-, Bolig- og Ældreministeriet

Nordisk Ministerråd sætter sammen med Nordisk Råd rammerne for det officielle nordiske samarbejde mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

I juni 2022 vedtog Ministerrådet for Social- og Sundhedspolitik (MR-S) et nyt samarbejdsprogram for handicapområdet gældende fra den 1. januar 2023 til 31. december 2027. Programmet er tværsektorielt og gælder for alle relevante politikområder i det nordiske samarbejde. Programmets indhold er baseret på anbefalinger fra aktiviteter i de to tidligere handlingsplaner og tager derudover udgangspunkt i relevante strategiske dokumenter inden for det nordiske og internationale samarbejde, herunder FN's Handicapkonvention og EU's Handicapstrategi.

Samarbejdsprogrammet består af tre overordnede fokusområder: Menneskerettigheder, inklusion og deltagelse samt fri bevægelighed. Arbejdet med menneskerettigheder skal støtte de nordiske landes nationale arbejde med at gennemføre og overvåge FN's Handicapkonvention. Arbejdet med inklusion og deltagelse skal bidrage til at styrke inklusionen af personer med handicap på alle områder af livet med særligt fokus på arbejdsliv og uddannelse. Når det gælder fri bevægelighed, skal det nordiske samarbejde om handicapområdet bidrage til at fjerne barrierer for fri bevægelighed, der især rammer personer med handicap.

Under hvert fokusområde er der planlagt en række aktiviteter, som løbende vil blive igangsat i samarbejdsprogrammets periode.

Der foretages en ekstern evaluering af samarbejdsprogrammet i 2024 og 2026, og derudover fremlægges en årlig afrapportering på arbejdet til Embedsmandskomiteén for Social- og Sundhedspolitik (EK-S) under hele programperioden.

Ud over det nordiske program for samarbejde om handicapspørgsmål, foregår det nordiske handicapsamarbejde primært i regi af det tværsektorielle rådgivende organ, Rådet for nordisk samarbejde om handicap (Funktionshinderrådet), støtteordningen for handicaporganisationers nordiske samarbejde og den nordiske døvblindevirksomhed.

Handicapperspektivet er også integreret i Nordisk Ministerråds Vision for det nordiske samarbejde – om et grønt, konkurrencedygtigt og socialt bæredygtigt Norden (Vision 2030), som de nordiske statsministre vedtog i september 2019. Det gælder især målet om at opnå et socialt bæredygtigt Norden, hvor universelt design, tilgængelighed og inklusion er centrale perspektiver. Til visionen er desuden tilknyttet en handlingsplan for 2021-2024 med 12 overordnede, tværfaglige mål, hvoraf et handler om at bevare tilliden og sammenhængskraften i Norden, herunder de fælles værdier om inklusion og ikke-diskrimination.

Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi

Udenrigsministeriet

I Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi 2021-2025 "Fælles om Verden" er personer med handicap inkluderet i prioriteten om at nå de mest sårbare ('leave no one behind') herunder i kritesituationer. Det fremhæves desuden i strategien, at Danmark vil give en stemme til mennesker med handicap. Den specifikke nationale kontekst i Danmarks partnerland vil afgøre, hvorvidt det danske udviklingsengagement vil omfatte specifikke indsatser rettet mod forbedring af menneskerettigheder for mennesker med handicap.

Finansiering til indsatser med mennesker med handicap under udviklingsbistanden

Udenrigsministeriet

I 2021 og 2022 har Udenrigsministeriet over Civilsamfundsrammen på finansloven finansieret en pulje til Danske Handicaporganisationer, der giver mulighed for at søge om støtte til udviklingsprojekter i samarbejde med partnere i udviklingslandene. Danske Handicaporganisationer har desuden kunnet anvende op til 20 pct. af puljebevillingen til at gennemføre egne aktiviteter, der støtter op om puljernes formål og aktiviteter. Den samlede støtte til Danske Handicaporganisationer har været på 43,5 millioner kroner årligt. Bidraget har endvidere muliggjort en syn-

liggørelse og aktiv deltagelse af Danske Handicaporganisationer i en række globale civilsamfundsnetværk i FN og EU regi i forhold til at øve effektiv fortalervirksomhed for særlige hensyn for mennesker med handicap.

Herudover indehold er tilskudsmodaliteter under puljeordninger, som forvaltes af Danske Handicaporganisationer, Civilsamfund i Udvikling, Dansk Ungdoms Fællesråd og Center for Kirkeligt Udviklingssamarbejde mulighed for at inkludere handicapkompensation for deltagelse af mennesker med handicap og hjælpere i såvel kurser i Danmark som aktiviteter i udviklingslandene.

I tillæg hertil kan indsatser vedrørende personer med handicap indgå i delelementer i Udenrigsministeriets landeprogrammer og partnerskaber med danske civilsamfundsorganisationer samt bidrag til multilaterale organisationer og fonde. Udenrigsministeriet har i 2019 introduceret en ny policy-markør, der på længere sigt vil gøre det muligt at opgøre, hvor stor en andel af den danske udviklingsbistand, som understøtter arbejdet med personer med handicap.

Kvinder og piger med handicap i humanitære kriser

Udenrigsministeriet

Det er en dansk prioritet, at den humanitære bistand når ud til de personer, der er i størst nød. Mennesker med handicap er blandt de aller mest sårbare i humanitære kriser og særligt kvinder og piger med handicap er udsatte, bl.a. ift. deres adgang til SRSR-ydelser samt beskyttelse imod og behandling af seksuel og kønsbaseret vold. Dette tema berøres ofte i partnerskabet Call to Action Against Gender Based Violence, hvor Danmark overtog formandskabet i januar 2021. Danmark har derfor gennem sit formandskab advokeret for inklusionen af mennesker med handicap i indsatser mod seksuel og kønsbaseret vold i humanitære kriser ved det årlige partnermøde afholdt i juni 2022.

Danmarks deltagelse og afgivelse af forpligtigelser ved Global Disability Summit 2022

Udenrigsministeriet

I februar 2022 deltog Danmark i Global Disability Summit og afgav i den forbindelse en række forpligtigelser om inklusionen af mennesker med handicap i dansk udviklingssamarbejde. Blandt andet forpligtigede Danmark sig til at blive en del af det globale netværk kaldet "Global Action on Disability" og Danmark tilsluttede sig i juni 2022 netværket. Netværket består af donorer, organisationer og privatsektor aktører, som alle arbejder for inklusionen af mennesker med handicap i udviklingssamarbejde og humanitære indsatser. Siden har Danmark deltaget i netværkets årsmøde samt engageret sig i diverse arbejdsgrupper under netværket.